

aktivitet belyse ytringsfriheten grunn-
leggende ungdomskulturer rus hatkriminalitet
tilbud arenaer tilhørighet gruppe selvtendighet stigmatisering videre fokus
erfaringskonsulent dynamikk guttegruppe sårbarhetsfaktorer
mulighet samarbeid samarbeidet stemmene gruppe samtaler tverretattlig
digitale sårbare gruppe motor sexologsamtaler uavhengig beskriver
konsekvenstenkning familie mangfold samordne sentrum saks positive
A4-liv systemnivå lytte USIT vold helhetlig
bekymring mål sårbar direkte intervensjonsarbeid spesifikt nærmiljø
godt opplever kjønnsidentitet hasjavvenning koordineringsrollen
samarbeid spesielt normalitetsbegrepet
endring utvikling sterkere skjæringspunktet psykolog-
nettverk stein samtaler
helg ungdomsmiljø sammensatt konsekvenser levekår
bilcross flyktninger mennesker

INNHold

Lederen	
<i>Camilla Wright</i>	4
Året 2020 i tall	
<i>Matz Seifried</i>	8
Erfaringskompetanse – et viktig bidrag!	
<i>Vebjørn Brækken</i>	21
“Gangster-Ida”	
<i>Ida Undall</i>	22
Hvorfor valgte jeg å utdanne meg som sosialarbeider og jobbe i Uteseksjonen?	
<i>Bilal Imad El Sayed</i>	25
Det er bedre å rote litt med systemet, enn å systematisere rotet	
<i>Chris Branem</i>	29
Utenforskapets ulike mestringsstrategier	
<i>Live Næss</i>	32
Ungdomsgjenger i Trondheim?	
<i>Geir Vågen</i>	35
“Alle vil spise kake, men ingen vil bake den”	
<i>Arne Brunborg</i>	39
Camera Obscura	
<i>Vebjørn Stokke Brækken</i>	43
Ambulant Psykisk Helseteam	
<i>Lasse Kongsdal, Are Brechan-Skjetne, Thomas Chytra & Synne Valentina Fische</i>	47

LEDEREN

Camilla Wright
*Sosionom, avdelingsleder,
og ansatt i Uteseksjonen*

Pandemi Kohort, corona, covid 19, karantene, isolasjon, sårbare barn, risikogruppe, Espen Nakstad, FHI, Bent Høie og en hel bråta med nye skamvarianter. Dette er ord og mennesker som vi alle har fått et forhold til i 2020. Året har vært et annerledes år, det har vært langt , og for mange, inkludert meg selv så har det vært et vanskelig år. For egen del så må jeg innrømme at jeg har blitt utfordret som leder. Jeg har fått en kraftig påminnelse om at med lederfunksjonen så følger et stort ansvar. Det var ingen å spørre og det var ingen som riktig visste hva som ville være riktig å gjøre. Usikkerhet preget både landet, organisasjonen og innbyggerne, og alle måtte lære seg at det ikke alltid finnes et riktig svar, og at det er noe det ikke finnes en bruksanvisning for.

Som leder for en tjeneste som ikke lovpålagt førte pandemien med seg en anerkjennelse av jobben som vi gjør. Vårt lavterskeltilbud og vår oppsøkende virksomhet ble plutselig definert som en samfunnskritisk tjeneste, vi som i mange tiår har vært en samfunnskritisert tjeneste. Da alle plutselig skulle være hjemme ble det svært viktig at noen var ute – for å se og fange opp de som av ulike årsaker ikke kunne eller muligens ikke ville overholde myndighetenes anbefalinger.

Ledelse ble en øvelse i prioritering i forhold til hvem det skulle tas mest hensyn til, ungdommene, ansatte eller ansattes familie? Hva var forventet, og hvem skulle man høre på? Mange spørsmål om hvem anbefalingene gjelder, hvem som er unntatt og hva er forskjellen mellom forbud og påbud. Det ble også tydelig at en leder av og til må være sjef i en mer tradisjonell forstand, noen måtte beslutte noe og sørge for at det som ble besluttet ble fulgt opp.

Etter at det første sjokket ga seg så må jeg berømme ungdommer, ansatte og min egen ledelse for å holde hodet kaldt og hjertet varmt, og ikke minst holde behørig avstand.

“**Mange sier at de kjeder seg og at de føler seg alene. Dette har ført til at de i sin søken etter spenning i en ellers ganske så trist hverdag har økt rusbruken.**”

De ansatte i Uteseksjonen har vist en helt enorm evne til alltid å bevare engasjementet for ungdommene og arbeidet for øvrig. En helt vanvittig evne til å tilpasse seg til enhver situasjon samt å gjøre det beste ut av situasjonen vi har vært i. Det er sjelden Pippi Langstrømpe sin leveregel; “Det har jeg aldri gjort før, så det klarer jeg helt sikkert” passer bedre enn på de menneskene som har valgt å jobbe i Uteseksjonen enn under pandemien.

Frustrasjonen har til tider vært stor, og lunta har vært kort i perioder, men det er heldigvis ikke lenge i mellom at latteren runger, at det danses i trappene og vitser (helt på kanten av det som er innafor) blir delt.

Ungdommene og familier vi møter forteller om liten fremtidstro og mange sier at de kjeder seg og at de føler seg alene. Dette har ført til at mange i sin søken etter spenning i en ellers ganske så trist hverdag har økt rusbruken, både i omfang og utvidet repertoaret på hvilke rusmidler de har brukt.

En del av ungdommene vi kjenner har også opplevd lange perioder med hjemmeskole som særdeles vanskelig. utfordringer har vært trangboddhet og mangel på gode digitale hjelpemidler og nettverk for en del familier med dårlig økonomi. Sammen med mindre forutsigbarhet og oppfølging i skolehverdagen har dette bidratt til å øke både opplevelsen av og det reelle utenforskapet for en stor gruppe ungdommer. I tillegg har det blitt tydelig at når man ikke lenger blir etterspurt på skolen har det, for mange av dem vi følger opp, blitt enklere å velge den bort.

Vi ser at samarbeid ikke er like lett fra hjemmekontor og via skjerm. Mindre antall henvendelser fra samarbeidspartnere, men desto flere fra ungdommene selv og deres pårørende. Det er på en måte betryggende når ungdom og familier tar kontakt og ønsker hjelp når systemet er under press. Det viser oss viktigheten av høy tilgjengelighet, selv med den prisen det kan medfører for ansatte.

Det lille Uteseksjonen har hatt av kohorter og hjemmekontor har hatt stor betydning for informasjonsutveksling både internt og med eksterne. Det har blitt små drypp av dette og hint på vei eller fra noe, i trappa eller en bisetning under lunsjen. Da møteplassene forsvant, forsvant også mye av helhetsbildet. Det gjorde det vanskelig å kunne møte ungdommene med god og riktig hjelp. Den avstanden som skapes når man ikke møtes gjør også at det blir enklere å ta beslutninger over hodet på ungdommen og familien – og da gjerne i deres disfavør.

Ellers så tenker vi i Uteseksjonen at selv om dette året har vært utfordrende har det vært lærerikt. Ungdommer og voksne har fått kjenne på at friheten har blitt begrenset, hensynet til eldre og andre sårbare grupper har vært nødt til å gå foran egne behov. Vi har fått muligheten til å utforske familielivet og hjemmet på en annen måte enn tidligere. Kanskje har det lært oss å ikke ta alt for gitt, muligheten til å savne elementære ting som å gi hverandre en klem, dra på besøk til naboen og bli kjent med nye mennesker på en bar. Forhåpentligvis vil vi verdsette det hverdagslige i større grad og ta med oss det pandemien har gitt av innsikt i at ikke alle har det like bra som en selv.

Utenforskap rammer ulikt og forskjellene har blitt forsterket under pandemien. Norge ønsker å være mulighetenes samfunn og representere mangfold og solidaritet. Vi ønsker at samfunnet skal ta vare på sine svakeste og at vi sammen tar grep

“**Utenforskap rammer ulikt og forskjellene har blitt forsterket under pandemien.**”

om kampen mot økte forskjeller. Dette ønsker Uteseksjonen å ta på alvor i vårt arbeid. Dette er ikke noe som kommer gratis og det er ingen endring som skjer hvis man sitter på sidelinja. Pandemien har vist oss viktigheten av å ikke lene seg på gamle bragder og tenke at gode verdier opprettholdes av seg selv.

I denne årsrapporten har ansatte skrevet fagartikler om det som opptar dem og forsøker med dette å sette søkelys på deler av vårt arbeid. Målsetningen er å aktivt ta del i endringsarbeid knyttet til ungdommer, familier og samfunnet forøvrig. I vårt fagfelt er det vanskelig å lene seg tilbake og tenke at man er ferdig utlært, eller at man eier sannheten. Derfor er det viktig å presentere vårt syn på det som skjer slik at vi kan invitere til diskusjon, og på den måten sørge for at utvikling kan skje.

GOD LESING ♥

“**Det er sjelden Pippi Langstrømpe sin leveregel; “Det har jeg aldri gjort før, så det klarer jeg helt sikkert” passer bedre enn på de menneskene som har valgt å jobbe i Uteseksjonen enn under pandemien**”

ÅRET 2020 I TALL

Med tanke på pågående saker og nye henvendelser i løpet av desember 2019, hadde Uteseksjonen ved årsskiftet 2019/2020 følelsen av at 2020 skulle bli et travelt år. Og travelt ble det – bare på en helt annen måte enn vi kunne ane. Nyhetene om Covid-19 kom snikende via nyhetskanaler og sosiale medier allerede i januar, helt til Norge og Trondheim plutselig var under lockdown i mars. I forbindelse med stenging av skoler og barnehager fikk Uteseksjonen oppdraget fra øverste hold om at den oppsøkende virksomheten vår skulle opprettholdes etter beste evne. Videre skulle vi ha spesielt fokus på de mest utsatte ungdommene i porteføljen – og den var ikke liten fra før.

Matz Seifried
Dipl. Sozialarbeiter (FH)
og ansatt i Uteseksjonen

Det virker som om mange er spente på årets tall. Hva har Uteseksjonen registrert i 2020? Hva sier årets tall om arbeidet vårt? Hvordan har Covid-19 påvirket tjenestene våre og ungdommene som skulle benytte seg av dem?

Før å ta det siste spørsmålet først: Det vi dessverre ikke kan tilby leseren i særlig grad, er en inngående Covid-19-konsekvensutredning, drøssevis med lockdown-statistikk eller tykke overskrifter. Slike publikasjoner overlater vi til institusjoner med reell forskningskompetanse og eventuelt clickbait-orienterte medier. Der vi mener at det er på sin plass, vil vi gjøre oppmerksom på den antagelige påvirkningen Covid-19 hadde på tallmaterialet og våre tjenester til en liten men viktig del av Trondheims unge befolkning.

Hva tallene viser

Tallene oppgitt i dette kapittel viser den delen av arbeidet vårt som a) lar seg registrere og b) som faktisk har blitt registrert i løpet av nok et travelt år. Leseren må regne med en viss underrapportering, selv om vi trolig har blitt bedre til å registrere arbeidet vårt enn tidligere. Ungdommenes alder i denne rapporten er oppgitt ved utgangen av 2020, slik det også var tilfelle i tidligere årsrapporter.

Tallene i dette kapitlet sier noe om kvantiteten og lite om kvaliteten i arbeidet som ble levert til våre brukere. Noe av tallmaterialet vil kunne sammenlignes med tidligere år – og noen trender vil kanskje kunne skimte frem.

Vi håper leseren kan nøye seg med beskrivende statistikk for et ubeskrivelig år; et år som vanskelig kan sammenlignes med tidligere år, og som forhåpentligvis vanskelig vil kunne sammenlignes med fremtidige år.

Det vi kan si med sikkerhet for 2020 er at antallet av totalt registrerte arbeidstimer har økt med 19 prosent, sammenlignet med 2019. Dette kan både handle om et travelt år med mye aktivitet, men trolig også henge sammen med at vi har blitt enda flinkere til å registrere hva som er gjort.

Det store bildet - Aktivitetstall 2020

Aktivitetstallene for 2020 (tabell 1) viser både en oversikt over hjemmel for samarbeid med brukerne i den øvre delen, samt konkrete tilbud gitt til ungdommene i midten av tabellen. Det er viktig å huske at en ungdom kan ha mottatt

flere tilbud i 2020. Videre kan hjemmelen ha endret seg i løpet av året - for eksempel fra lavterskeloppfølging til vedtaksoppfølging, eller vise versa. Følgelig finnes det ingen bunnlinje med totaler. Tiltakene bør sees på hver for seg - rad for rad. Den ivrige leseren har anledning til å sammenligne tall ved hjelp av tidligere årsrapporter som er tilgjengelig på den kommunale nettsiden til Uteseksjonen¹.

Løynefallende i 2020 er oppgangen av Oppfølging med vedtak under 18 år, fra 35 til 44 saker, sammenlignet med 2019. I tillegg følges det opp elleve ungdommer med ettervernvedtak i barnevernet. Sammenlignet med 2019 hadde færre individer samtaler med psykolog på Uteseksjonen, samtidig som psykologsamtaler med Uteseksjonens psykolog på Helsestasjon for ungdom har økt i 2020. Samarbeidet med Konfliktrådet har økt med fem ungdommer i forbindelse med ruskontrakt, ungdomsoppfølging

Tabell 1: Aktivitetstall 2020

Tiltak	Antall	Gutter	Jenter	Heimdal	Lerkendal	Midtbyen	Østbyen	Utenbys ukjent
Oppfølging med vedtak BVL - 18 år	44	30	14	10	9	10	15	0
Oppfølging med vedtak BVL - ettervern - 23 år	11	9	2	6	3	1	0	1
Lavterskeloppfølging	104	76	28	30	20	21	28	5
Guttegruppe Hvem, hva, mann?	14	14	0	4	1	2	7	0
Lade Motor Racing	9	9	0	3	1	4	1	0
Kognitive program (sinnemestring, Hasjavvenning, andre program)	8	4	4	1	2	0	4	1
Psykologoppfølging på Uteseksjonen	9	5	4	5	2	1	1	0
Psykologsamtaler på HFU	42	12	30	6	8	7	10	11
Sexologsamtaler	6*	3	1	3	1	0	2	0
Ungdoms-oppfølging/ungdomsstraff/Ruskontrakt	25	22	3	5	4	6	8	2
Sommerjobbprosjekt	45	34	11	15	2	7	20	1
Bekymringer radikalisering	13							
Foredragsvirksomhet, kurs og undervisning gitt	14							
Erfaringskonsulenter	1	0	1					
Studenter i praksis/hospitering over tid	2	0	2					

* 2 individer ønsker hverken å bli oppgitt i den ene eller andre kjønnskategorien

1 <https://www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen/>

eller ungdomsstraff. Gledelig var at Uteseksjonen kunne øke sommerjobbtilbudet med ni plasser i 2020. Til tjenestene som ble mest rammet av Covid-19 hører de gruppebaserte tilbud, guttegruppa og på Lade Motor Racing, der vi kunne se en liten nedgang i deltakere. Det samme gjelder også for foredrag, kurs og undervisning vi leverte i 2020, samt studenter i praksis og bruk av erfaringskonsulenter i Uteseksjonen.

Forholdet mellom våre tre pilarer i 2020

Våre tre pilarer – oppsøkende sosialt arbeid, individuell oppfølging og sosialpedagogisk gruppearbeid - konkurrerer mot hverandre år etter år. Hvordan var så vektingen dem imellom i 2020?

For andre året på rad har oppfølgingsarbeidet i 2020 stått for flest registrerte arbeidstimer (figur 1). Her ser vi en tydelig trend av stigende arbeidstimer i denne kategorien helt siden 2017. Denne økningen står nok i direkte sammenheng med et stadig økende antall mottatte barnevernsvedtak de siste åra, i tillegg til bedre registrering av det vi gjør.

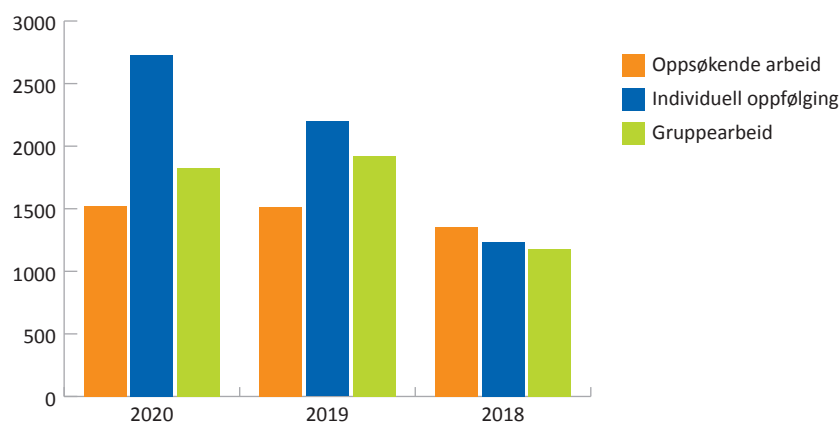
På tross av den økende tidsbruken av individuell oppfølging, registrerte vi 2020 omtrent like mange timer for oppsøkende sosialt arbeid som i 2019. Dette er vi glade for, da drakampen mellom oppsøkende arbeid på gata og møter med ungdom på kontoret konstant byr på et både faglig og praktisk dilemma.

Når det gjelder gruppevirksomhet, ser vi i år en nedgang i registrerte timer. Dette skyldes for det første Covid-19-restriksjonene. Under lockdown-perioden i Trondheim stoppet vi denne arbeidsmåten i en periode på ca. fem uker, og prøvde å følge opp gruppedeltakerne våre individuelt så godt som det lot seg gjøre. For det andre tilbød Uteseksjonen ingen jentegruppe i 2020, følgelig kunne vi forvente en liten nedgang uansett.

Gruppevirksomheter som Lade Motor Racing og Guttegruppa er ressurskrevende arbeidsmåter som blant annet krever flere ansatte for å kunne arrangere faglig forsvarlige gruppekvalder. Samtidig skaper denne arbeidsformen prosesser og utvikling hos deltakerne som trolig ikke vil kunne oppnås gjennom kun god individuell oppfølging eller oppsøkende virksomhet alene. Følgelig anser vi sosialpedagogisk gruppearbeid som en viktig komplementær tilnærming for å skape et godt helhetlig tilbud for våre brukere.

For årene fremover vil det være viktig å følge med på hvordan vi fordeler ressursene mellom våre tre pilarer. Om en av pilarene vokser fra de andre, f.eks. individuell oppfølging, vil vi kunne miste den nåværende bredspektrede profilen, 'touchen' på gata, og evnen til å tilpasse oss samt reagere rask på endringer i ungdomsmiljøer og hjelpebehovet disse endringene vil kunne medføre.

Figur 1: Endringer av registrerte timer pr område over år

Oppsøkende sosialt arbeid i 2020

Uteseksjonens oppsøkende innsats fokuserer fortsatt mye på Trondheim sentrum. Samtidig har vi allerede i 2019 vært mye mer tilstede i både øst, vest og sør for sentrum. Etter kommunesammenslåingen med Klæbu i 2020 har vi ved enkelte anledninger vært så langt sør på kartet som Tanem, noe som under den første turen nærmest virket som en oppdagelsesferd. Det er nemlig slik at det tar tid å bli kjent med nye områder, med alle de kriker, kroker og skogholt ungdommer liker å møtes i.

Til sammen tilbrakte vi 1525 timer 'på gata' med oppsøkende virksomhet, fordelt på 336 økter. Rundt 34 prosent av timene ble gått i helgene. Her ser vi en minimal oppgang både i antall timer brukt og økter gått, sammenlignet med 2019. Til de mer spesielle oppsøkende økter i 2020 hørte nettene til 1. og 17. mai 2020 der Uteseksjonen tradisjonen tro hadde flere team ute. Som tidligere, hadde Uteseksjonen koordineringsrollen for den samlede kommunale innsatsen disse kveldene. Videre la vi ned en innsats rundt skoleavslutningene til ungdomsskolene som gjerne resulterer i festing både i Estenstad-, Bymarka og ved diverse fjærer langs Trondheimsfjorden. Størrelsen av innsatsen på slike arrangement ligger på ca. 6 prosent av den totale oppsøkende virksomheten.

Den mest spesielle formen for oppsøkende arbeid i 2020 besto av fengselsbesøk på Tunga fengsel i Trondheim og i fylkene Vestland og Viken. Det oppleves både personlig og faglig utfordrende å møte mindreårige barn og nylig fylte 18-åringer i et fengsel. Denne formen for oppsøkende arbeid valgte vi å skille ut fra arbeidet på 'gata'. Vi vil komme nærmere tilbake til dette i et eget avsnitt mot slutten av kapitlet.

Mobilitet og reell tilgjengelighet

Som byomfattende tiltak har vi anledning til å bevege oss på tvers av bydelsgrenser. Vi får en innblikk i ungdommenes mobilitet og kan raskt flytte fokus til områder, der det er behov for tilstedeværelse i miljøet i en periode. Samtidig betyr tilstedeværelse på et utstrakt geografisk område også mer reisetid og tilstedeværelse i transportmidler der vi de facto er utilgjengelige for ungdom. Ett eller annet sted er det altså et punkt der kost og nytten (mobilitet vs. reell tilgjengelighet) går mot null. Derfor er vi glade for at 'Team som tåler' med sin lokal kjennskap og tilstedeværelse på sørsiden av byen bidrar til at ungdom har trygge og flinke voksne tilstede i miljøet på kvelden deler av uka.

Hvem vi traff på gata i 2020

Overordnet sett er det registrert lite endringer i total antall treff på gata - kun 48 færre treff sammenlignet med 2019. Summa summarums ser vi altså hverken store endringer i arbeidstimer eller treff på gata i pandemiens første år. Det betyr likevel ikke at alt var som i året før. Dette blir synlig når vi dykker dypere inn i tallmaterialet.

Først er vi likevel nødt å forklare litt...

Kategorien 'ungdomstreff' er sammensatt av to subgrupper: Unike og anonyme brukere. Unike brukere er ungdommer som er registrert i fagsystemet vårt, basert på samtykke eller annet behandlingsgrunnlag. Disse har vi detaljert informasjon om, og vi kan registrere aktivitet mer nøyaktig. Den andre gruppen, anonyme brukere, består av ungdommer vi har møtt en eller flere ganger, men som per dags dato ikke er registrert i fagsystemet. Muligheten for å registrere aktivitet om anonyme brukere er mer begrenset. Blant annet bruker vi derfor aldersgrupper i mangel av konkrete fødselsdatoer. I første delen av statistikken om den oppsøkende innsatsen skal vi

Tabell 2: Nøkkeltall oppsøkende arbeid 2020

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Oppsøkende timer totalt	1525	1515	1356	1429	1372	1775	1015
Oppsøkende økter	336	291	298	276	339	378	213
Ungdomstreff	2491	2539	4006	3967	1715	2394	1845

Tabell 3: Ungdomstreff

Aldersgruppe	Treff unike brukere		Anonyme ungdomstreff		Samlede treff 2020	Samlede treff 2019	Samlede treff 2018	Samlede treff 2017
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter				
< 13 år	0	0	5	4	9	2	2	6
13 - 15 år	27	41	289	421	778	624	1089	1141
16 - 17 år	250	91	542	205	1088	729	1393	1685
18 - 25 år	94	22	307	114	537	1154	1431	1067
> 25 år	8	0	21	4	33	25	47	43
Uten alder	0	0	21	25	46	5	44	25
Totalt	379	154	1185	773	2491	2539	4006	3967

se på begge grupper samlet. Senere skal vi se mer på våre unike brukere. Tabell 3 illustrerer hvordan treff på gata er satt sammen.

Endringer i aldersgrupper - men neppe en trend

Selv om antallet samlede ungdomstreff 2020 omtrent er uendret til fjoråret, ser vi tydelige forandringer innad i aldersgruppene. I 2020 registrerte vi en oppgang på 25 prosent for treff med 13- til 15-åringer. Videre viser tallmaterialet en økning av teff på hele 49 prosent i gruppen 16- og 17-åringer. I gruppen 18- til 25-åringer er treffene derimot mer enn halvert i 2020 (-53%) sammenlignet med 2019.

På første blick kan tallene tyde på en 'negativ trend' i ungdomsmiljøet - at de yngste ungdommer trekker mer til sentrum, at flere unge blir til 'barn på gata'. Slik er det nok ikke. For det første kan utvalget i tallmaterialet vårt ikke anses som representativt for den store ungdomsbefolkningen i Trondheim. For det andre handler det om ganske få som står for de fleste treff. I alle fall kan man si det om ungdommene som er registrert i fagsystemet vårt.

Uttrykt i tall vil det si at vi i 2020 har møtt 78 unike brukere på våre økter ute i felten. Disse har til sammen har bidratt til 533 enkelte treff. 18 individer ble truffet ti eller flere ganger, og denne 'topp-18 gruppa' har stått for rundt 69 prosent av

alle treff. 'Topp-6 gruppa' alene står for rundt 39 prosent av alle treff. Seks individer utgjør ingen trend, spesielt når man har med seg at det bodde 11.416 innbyggere i alderen 14-19 i Trondheim i fjerde kvartal 2020 (SSB²).

Selv om tallmaterialet ikke kan vise til en trend, er det tydelig at noen få ungdommer er mye å treffe i det offentlige rom. Det er implisitt at disse har kontakt med hjelpeapparatet - med oss i Uteseksjonen. For ordens skyld kan vi videre opplyse om at alle i 'topp-6 gruppa' har vedtak i barnevernet, noe som også gjelder for 16 ungdommer i 'topp-18 gruppa'.

Dette uttrekk av statistikken illustrerer synergien mellom oppsøkende virksomhet og oppfølgingsarbeidet med eller uten vedtak, samt behov for en god balanse i ressursbruken mellom Uteseksjonens tre pilarer.

Kjønnfordeling på gata i 2020

Kjønnsmessig fordeler det totale antall treff på gata seg som følgende: Gutter - 62,8 prosent, jenter 37,2 prosent. Dette forholdet mellom kjønn anser vi som ganske så vanlig.

Noe overraskende i aldersgruppen 13-15 år er at antall jentetreff (59,4 %) er tydelig større en treff av gutter (40,4%). I 2019 så vi det motsatte i denne gruppen. Interessant er videre at den store oppgangen av treff med jenter stammer fra

² <https://www.ssb.no/kommunefakta/trondheim> (29.4.2021)

treff med anonyme jenter. Vi registrerte omtrent en dobling av jenter som ikke var registrert i fagsystemet vårt fra før. Noen av disse jentene ble vi godt kjent med i løpet av 2020. Disse vil trolig vil dukke opp som unike (registrerte) brukere i statistikken til neste år.

I aldersgruppen 15-17 år står guttene for flest treff (72,8 %) og jenter for 27,2 prosent av treffene. Denne gruppen hadde størst vekst i år uansett kategori. Treff med unike (registrerte) gutter steg mest – med hele 347 prosent, men også de andre underkategoriene, unike jenter (+32 %), anonyme gutter (+36%) og anonyme jenter (+8 %), steg i denne aldersgruppen.

Vi synes det vanskelig å sette fingeren på hva som har ført til den store økningen. Selvfølgelig kan reduserte tilbud til ungdom i 2020 stå for en del av økningen. Å gi Covid-19 skylden for alt er derimot å ta i for mye. Erfaringsmessig finnes enkelte år der ungdommer rett å slett søker mer til det offentlige rom, evt. bare bestemte plasser, enn i andre år uten at det foreligger spesielle årsaker for atferden. Noe lignende opplevde vi senest i overgangen 2015 til 2016 (se tidligere årsrapporter). Vi får se om 2021 vil bli et 'uforklarlig nedgangsår' i så måte.

Treff i aldersgruppen 18-25 år fordelte seg på gutter med 74,7 prosent og jenter med 25,3 prosent. En overvekt av gutter både for

denne aldersgruppen og for 15- til 17-åringene har vært en gjenganger. Nytt er den store reduksjonen (-53,5%) av totalt antall treff i denne aldersgruppen jevnt over alle aldersintervaller.

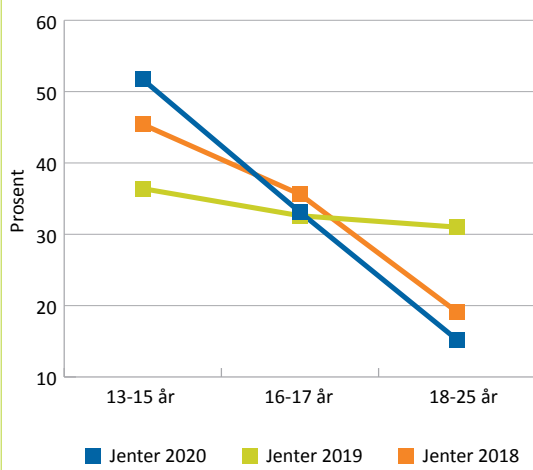
I tallmaterialet vårt finner vi ingen åpenbare faktorer som forklarer hvorfor aldersgruppen 18-25 år "forsvant" noe for oss i 2020. Naturligvis kan faktumet at vi har hatt mye fokus på de to yngre aldersgruppene ha ført til at vi mistet de unge voksne ut av syne. Hvorvidt 18- til 25-åringene i større grad var sysselsatt andre plasser, eller om de forholdt seg i større grad til anbefalingene om sosial distanse, er vi usikre på.

En siste titt på treff av kjønn og alder de siste tre år viser at våre møter med jenter på gata avtar med jentenes stigende alder (figur 2). For gutter har det i tidligere år vært motsatt - flest treff i det eldste segmentet og færrest blant de yngste. I så måte er 2020 et unntak med få truffede i alderen 18-25 år (figur 3).

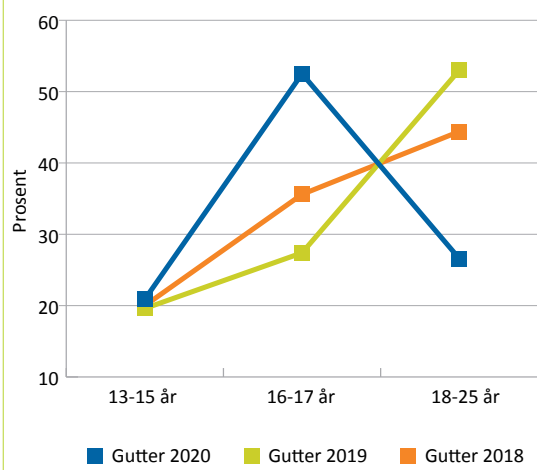
Unike brukere truffet på gata

I 2020 traff vi til sammen 78 unike brukere på 'gata'; det vil si den delen av ungdommene som er registrerte i fagsystemet vårt. 51 av dem var gutter, 27 var jenter. Aldersgjennomsnittet lå på 18,2 år (gutter 18,7 år, jenter 17,1 år). Etter at vi kunne se en tydelig nedgang fra 2018 til 2019, er dette en svak oppgang i gjennomsnittsalder i 2020. Fordelingen per bydel ser slik: Heimdal

Figur 2: Prosentvis fordeling – treff jenter og alder de siste tre år

Figur 3: Prosentvis fordeling – gutter og alder de siste tre år

(17), Lerkendal (12), Midtbyen (17), Østbyen (29), utenbys (3).

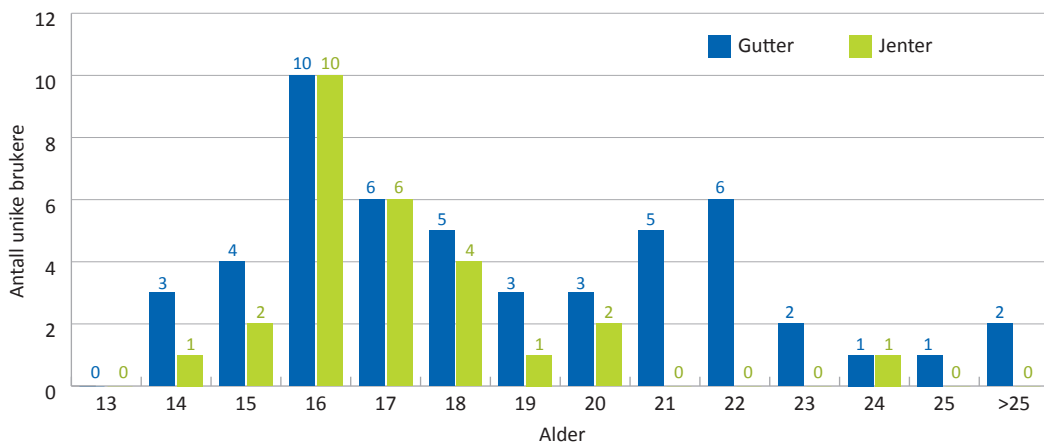
Unike brukere sto for 533 treff totalt i rapporteringsperioden, en liten oppgang fra 2019. Treff med unike brukere utgjør 21,4 prosent av alle treff. Denne andelen er ganske så konstant siden 2017 (mellom 19 til 25 %).

For ordens skyld gjentar vi at få ungdommer står for flertallet av alle treff med unike brukere samt at de fleste ungdommene og deres familier mottar hjelpetiltak av en eller flere aktører.

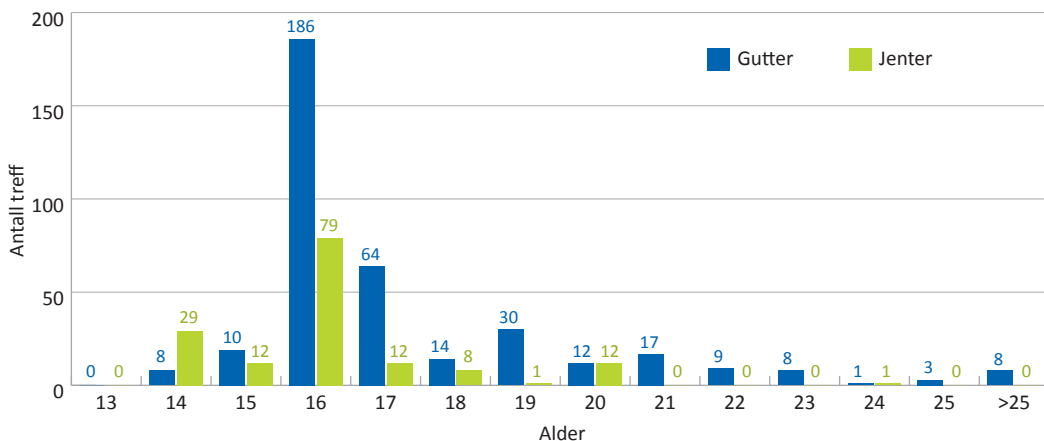
I 2019 spådde vi en oppgang i treff blant gutter i alderen 16 og 17 år. Det viser seg at vi ikke tok så feil der. En så konsentrert samling av treff har vi

så langt ikke sett (figur 5). Samtidig skal vi være forsiktig med å tolke eller problematisere dette. For det første er det generelt lite meningsfylt å bidra til moralsk panikk. For det andre er vi klar over at det er større sannsynlighet for registrere ungdommer vi kjenner fra før – vi har tross alt en relasjon til hverandre – enn å hilse på ungdommer som ikke er registrert i fagsystemet vårt. Når vi altså får innpass i en (alders-)gruppe, øker sjansen for at disse får en større andel i tallmateriale vårt. Tallmaterialet vårt sier ingenting om kvaliteten av kontakten, ei heller om settingen ungdommene ble truffet i. Tallene våre må ikke forveksles med statistikker som f.eks. registrerer uønsket atferd, lovbrudd eller lignende.

Figur 4: Unike brukere på gata etter alder og kjønn i 2020

Figur 5: Treff av unike brukere etter alder og kjønn i 2020

Ser vi tendenser?

Selv om samfunnet i Trondheim har vært mye mindre nedstengt enn andre deler av landet, har Covid-19 påvirket livet i det offentlige rom. I skrivende stund befinner vi oss nok fortsatt mer i den 'nye normalen' enn i den 'gamle normalen'. Ut fra statistikken og det vi oppfatter i ungdomsmiljøene, kan vi ikke se klare tendenser for 2021 enda. Vi velger å være optimistiske – alt blir bra!

Oppfølgingsarbeid i 2020

Oppfølgingsarbeidet deler vi grovt sett i to kategorier: Oppfølging med eller uten vedtak. Først vil vi belyse lavterskeloppfølgingen, deretter skal vi se på oppfølgingen etter vedtak.

Lavterskeloppfølging

Ungdommer som får tilbud om oppfølging på lavterskel er de ungdommene som tar kontakt selv - på oppsøkende eller gjennom andre kanaler. Deres venner eller pårørende kan også formidle ungdommen til oss. Dessuten blir ungdommer henvist fra andre samarbeidspartnere som skoler, Konfliktrådet, politiet, kriminalomsorgen, voksentsjenester i kommunen, BUP, PUT med flere. Innholdet i oppfølgingen kan bestå av praktisk hjelp, psykososiale samtaler og diverse programmer, deltakelse i en gruppe, eller i

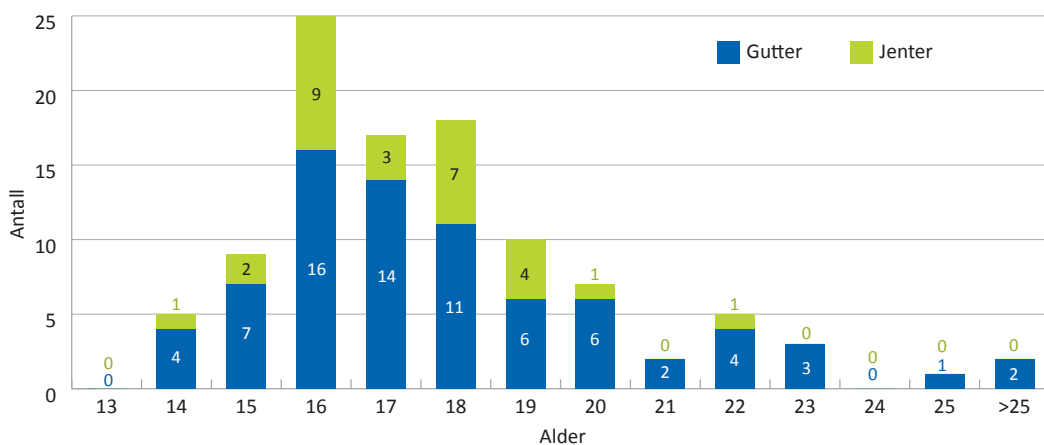
en kombinasjon av det nevnte (se tabell 1 for detaljer).

I 2020 fikk 104 ungdommer oppfølging uten vedtak. Det er to flere enn i 2019. Kjønnsmessig var lavterskeloppfølgingen fordelt på 76 gutter og 28 jenter. Alderen som er oppgitt i figur 6 tilsvarer ungdommens alder ved utgangen av 2020. Aldersgjennomsnittet for lavterskeloppfølging i 2020 lå på 17,8 år. I 2017 lå aldersgjennomsnittet fortsatt på hele 19,0 år. Medianen ligger på 16 år, dvs. den største aldersgruppen. Er det en god utvikling?

Ingen vil nekte på at en tidlig innsats er bra. Spørsmålet er likevel om lavterskelinnsatsen i større grad burde komme de mellom 18 og 25 år til gode, eller ikke? Mange unge under 30 år tilhører den såkalte NEET-gruppen (Not in Education, Employment or Training). SSB oppgir at nesten hver fjerde innvandrere var i NEET-gruppen i 2019. Tallene fra SSB viser at dette utenforskapet henger sammen med utdanningsnivået. "8 prosent av unge med fullført videregående- eller universitetsutdanning [er] i NEET-gruppen. For unge uten fullført videregående skole var denne andelen 14 prosent"³.

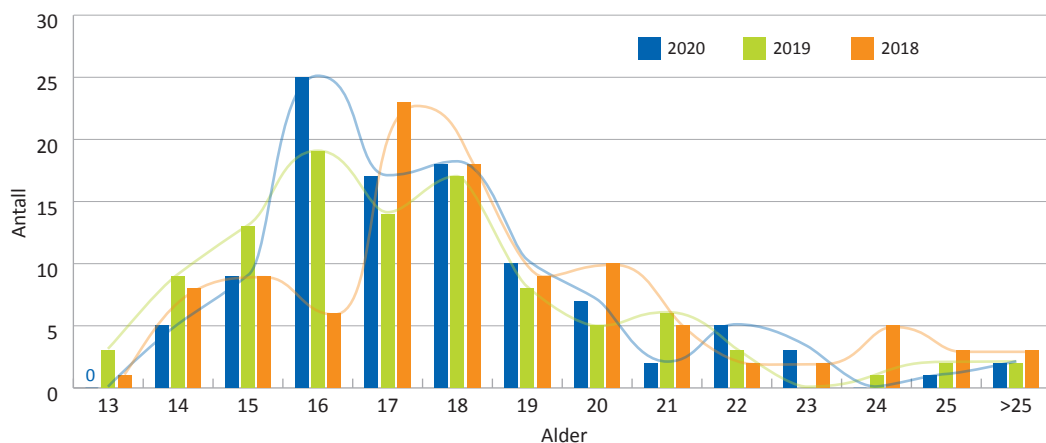
Svaret er nok 'både og'. Uteseksjonen bør legge ned en 'tidlig' innsats for å forebygge utenforskap

Figur 6: Oppfølging lavterskel 2020 - kjønn- og aldersfordeling

³ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/faerre-unge-utenfor-i-fjor> (4.5.2021)

Figur 7: Aldersfordeling lavterskel 2020-2018

spesielt i den kritiske fasen mellom 10.-klasse og siste året på videregående skole eller lærlingetid. Samtidig bør Uteseksjonen være en tjeneste som støtter unge voksne på veien ut av utenforskapet - gjennom sin los-funksjon, praktisk hjelp og psykososial støtte opp til 25 år. Her kan det se ut til å være nødvendig at vi jobber bedre for å være kjent blant ungdom i det eldste alderssegmentet.

Bydelsmessig fordeling

Ungdommene som mottok lavterskeloppfølging kommer fra hele byen, eller rettere sagt, fra alle bydeler. I første året etter kommunesammenslåing med Klæbu, har vi ikke merket en tydelig pågang fra ungdommer som tilhørte Klæbu tidligere. Bydelvis fordeler seg sakene på Heimdal 30 (4 jenter / 26 gutter); Lerkendal 20 (4/16); Midtbyen 21 (6/15); Østbyen 28 (11/17). Fem ungdommer tilhørte andre kommuner, eller oppga ikke hvor de bodde.

Ressursbruk – lavterskel

I 2019 oppga vi at forholdet av tidsbruken mellom lavterskelarbeid og vedtaksbasert arbeid hadde vært 58,6 % til 41,4 %. Dette regnestykket er nokså unyansert, og innebærer visse sårbarheter. Samtidig er det greit å ha et forholdstall som kan sammenlignes fra år til år.

I 2020 registrerte vi omtrent like mye tid brukt på lavterskelarbeid (50,3 %) som for vedtaksbasert arbeid (49,7 %). Her er det viktig å huske at tidsbruken for all individuell oppfølging har steget

med rundt 24 prosent. Lavterskelarbeidet har altså ikke sunket i 2020, den har bare ikke steget like mye som vedtaksbasert oppfølging.

Vi er også nødt til å poengtere at flere ungdommer på vedtak kan ha benyttet seg av et eller flere lavterskeltilbud i løpet av året. Lavterskel- og vedtaksarbeid går hånd i hånd. Noen ganger står lavterskelarbeid i starten av samarbeidet med ungdommen. Andre ganger går et vedtak ut, og ungdommen benytter seg deretter av Uteseksjonens lavterskeltilbud. I en del tilfeller skjer lavterskel- og vedtaksarbeidet på ett eller annet tidspunkt i oppfølgingen parallelt. Den reelle andelen av ren lavterskelarbeid er derfor noe mindre enn de oppgitte 50,3 prosent.

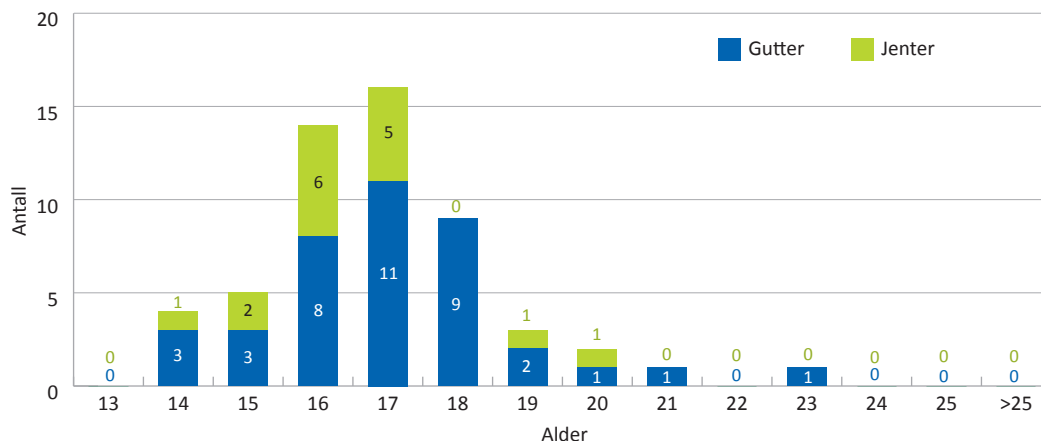
Oppfølgingsarbeid med vedtak

Uteseksjonen har i 2020 til sammen fulgt opp totalt 55 vedtak etter barnevernloven (BVL), elleve av dem var ettervernsvedtak. Dette er en tydelig økning fra 46 BVL-saker i fjor (figur 8). Før vi går dypere inn i tallmaterialet, påpeker vi at alle alder i rapporten er oppgitt ved slutten av året 2020. Dette sørger for tekniske utfordringer når man skal skille mellom vedtak før og etter fylte 18 år. Videre kan et individ ha fått begge deler ilt av året. Slik sett vil det dukke opp misvisende tall når man blander antall saker og antall personer i aldersgrupper. Det er derfor viktig å se på 'eplene og pærene hver for seg'.

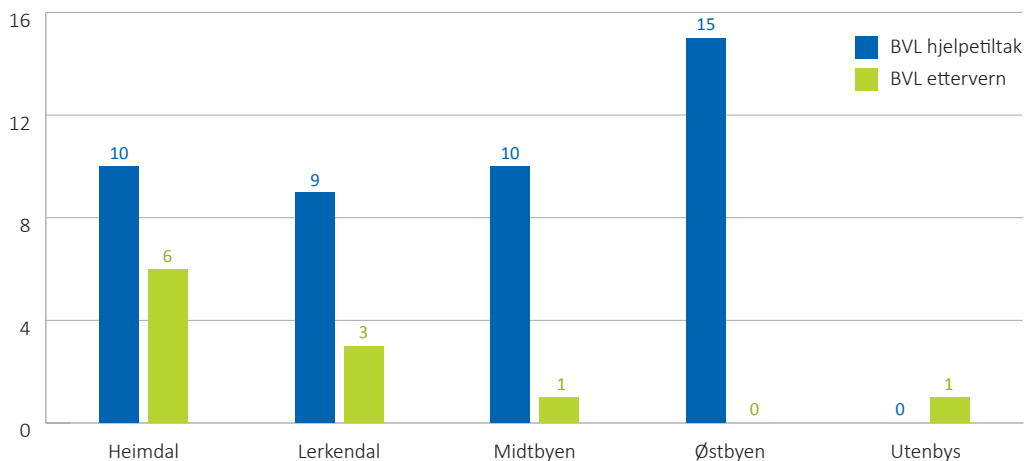
De 55 vedtak besto av 44 vedtak opp til 17 år (14 jenter / 30 gutter) og 11 ettervernsvedtak for unge

Figur 8: Kjønn- og aldersfordeling for oppfølging på vedtak i 2020.

Figur 9: BLV hjelpetiltak og BLV ettervern bydelsvis i 2020

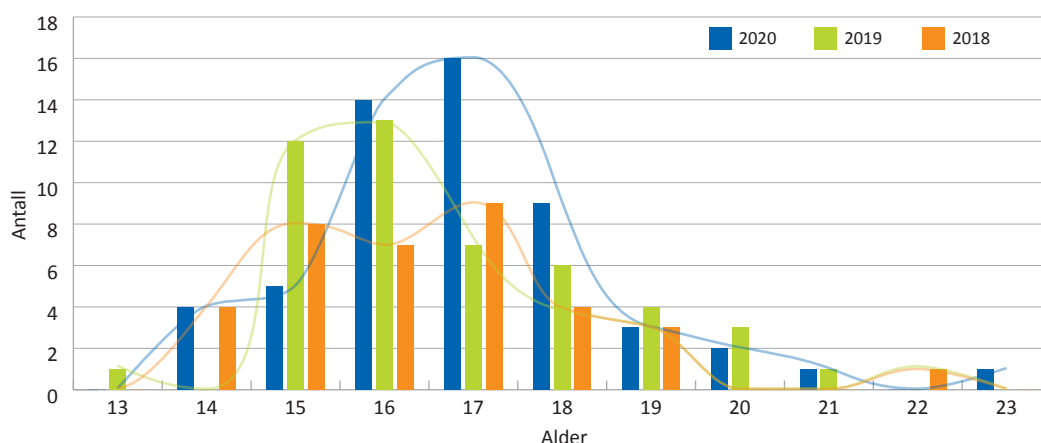

voksne mellom 18-23 år (2 jenter / 9 gutter). Snittalderen blant ungdommene med vedtak før fylte 18 år var 16,4 år i 2020. Jentene var i snitt 16,2 år og guttene 16,5 år. Sammenlignet med 2019, sankt den totale snittalderen med 0,3 år, her spesielt hos gutter (-0,5 år), mens jentene var 0,1 år eldre. Gjennomsnittsalderen for alle ungdommene med ettervernsvedtak var 18,9 år (jenter 19,5 år/ gutter 18,8 år).

Den bydelsmessige fordelingen av alle vedtak vises i figur 9.

Figur 10 tar for seg antall og aldersfordeling blant ungdom med vedtak over de siste tre år. På høyden av kurven ser vi den suksessive økningen av vedtak de siste år. Det høyeste punktet av årets kurve (blått) har flyttet seg noe til høyre. Ungdommene vi hadde i både 2019 og 2020 har blitt ett år eldre, samt at vi har fått yngre ungdommer inn helt til venstre av kurven.

Figur 10: Oppfølging med vedtak – aldersfordeling 2020-2018

Fengselsbesøk – et dystert, nytt punkt i statistikken

Gjennom tiden har Uteseksjonen og dens forløpere sporadisk vært på besøk i fengsler for å møte brukerne sine. 2020 ble et annerledes år i den forstand at flere barn og svært unge voksne bosatte i Trondheim kommune ble varetektsfengslet over lengre tid eller fikk fengselsdommer; dette på tross av deres unge alder. Barnevernlovens § 3-5 forplikter barneverntjenesten (barnevernadministrasjonene) til å "holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og barnet" dersom barn under 18 år varetektsfengsles eller dømmes til fengsel. Uteseksjonen har til dels gjort dette i samarbeid med barnevernadministrasjoner, til dels i perioder som et substitutt for bydelsadministrasjoner.

Ser vi tilbake, har Uteseksjonen brukt 316 timer i forbindelse med fengselsbesøk i 2020. Dette tilsvarer 11,6 prosent av alle timer brukt på individuell oppfølging i 2020.

I tillegg til fengselsbesøkene ble det brukt mange timer på fengslingsmøter og rettssaker i forbindelse med både disse og andre saker som ikke resulterte i fengselsstraff. Et nøyaktig tall for denne aktiviteten lar seg ikke rekonstruere. Vi manglet rett og slett en registreringskode da vi i starten av 2020 ikke kunne ane hvor stor ressursbruken for denne posten ville bli. Oppsummerende kan vi vel fastslå at vi brukte ressursene våre til dels særdeles konkret innenfor mandatet vårt i 2020: Rus- og kriminalitetsforebygging.

Oppfølging av ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og ruskontrakt i 2020

Ruskontrakt, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff ilegges eller idømmes både for mindre alvorlige lovbrudd eller mer alvorlige lovbrudd istedenfor fengsel. Konfliktrådet forvalter denne reaksjonen på lovbrudd. Uteseksjonen representerer Trondheim kommune som tiltak i slike saker, samt at vi bidrar i koordineringsgruppen for disse strafferettslige reaksjoner.

I gjennomsnitt har Uteseksjonen i 2020 fulgt 12 ungdommer i denne kategorien til enhver tid. Tidsmessig er det registrert 148 timer direkte oppfølging av ungdommer med disse straffereaksjoner. Dette tilsvarer 5,4 prosent av all individuell oppfølging. I tillegg kommer tid til forberedelser og etterarbeidet. Tallene for denne aktiviteten virker etter vår vurdering noe underrapportert. Dette skyldes at flere av ungdommene følges opp både på bakgrunn av en sak i Konfliktrådet og et barnevernsvedtak. Siden fagsystemet kun tillater et registreringsvalg mellom "oppfølging i regi av konfliktråd" eller "oppfølging etter barnevernsvedtak", blir det praksis blir ofte utfordrende å kategorisere et møtet med ungdommen under kun en kategori – i alle fall om man ønsker å jobbe helhetlig med brukeren.

Sommerjobbprosjektet

I 2020 var vi så heldige og kunne tilby 45 ungdommer en sommerjobb á 60 timer. Selv om vi ikke kan sammenligne oss med sommerjobbjeddsettene i Oslo og andre norske byer, var det en økning av midler for ni ekstra ungdommer sammenlignet med 2019. Dette ble vi og spesielt ungdommene veldig glad for. Gledelig var også at seks av deltakerne fikk jobb som tilkallingsvikar i bedriftene etter endt sommerjobb.

Covid-19 hadde påvirket arbeidsmarkedet ganske bra, da ungdommene begynte å lete etter sommerjobb. En viktig forutsetning for prosjektet var, at bedriftene ikke hadde permitterte ansatte, mens sommerjobben foregikk. Mange bedrifter viste mye fleksibilitet, både hvor raske de kunne ta imot ungdom, hvor mange, og med tanke på at spesielt de yngste i gruppen måtte lære seg mye om skikk og bruk i arbeidslivet.

Ungdommene var i gjennomsnittet 16,6 år – det yngste snittet de siste tre åra. Elleve jenter og 34 gutter startet i sommerjobb; den yngste bare 13 år, den eldste 23 år. Totalt sett var kun fire ungdommer atten år og eldre. Slik sett er vi veldig fornøyd med at to tredjedeler fullførte alle sine

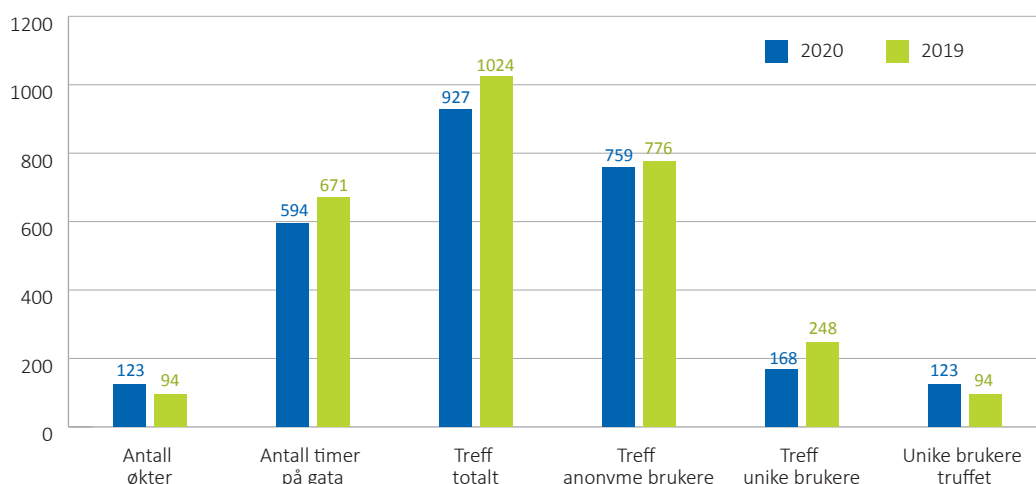
arbeidstimer, og de øvrige la ned en god innsats også - en langt bedre innsats enn mange ville ha spådd. Og det er nettopp det som er essensen i sommerjobbprosjekt i Uteseksjonen: Vi ønsker å tilby ungdom, i gråsonen av rus og kriminalitet, en mulighet til å mestre noe i sommermånedene, og gi ungdommene muligheten til å overraske omverden og seg selv på en positiv måte.

Covid-19 – endringer under lockdown mars - juni 2020?

Så klart ble det store endringer også i Uteseksjonen da Norge plutselig ble stengt ned. Pålegg om hjemmekontor og tidvis ansatte i karantene var noen av de momenter som måtte håndteres, men etter hvert ble vi vant til den nye hverdagen – alt dette mens Uteseksjonen skulle opprettholde (forsterke) den oppsøkende virksomheten på gata, samt følge opp sårbare barn. Her fikk vi uventet forsterkning av APT som kan leses mer om fra side 47.

For å se om Covid-19 påvirket våre møter med ungdom, valgte vi å sette søkelyset på perioden 1. mars til 30. juni 2020 – perioden da Trondheim mer eller mindre var under lockdown. Som referanse benyttet vi oss av samme perioden i

Figur 11: Covid-19 og oppsøkende mars-juni 2020 vs. mars-juni 2019

⁴ ungdom som ikke er registrert i fagsystemet vårt

⁵ ungdom som er registrert i fagsystemet vårt

FOTO: MATZ SEIFRIED

2019. Når vi sammenligner to år blir det viktig ta høyde for at totalen av registrerte timer har økt betydelig fra 2019 til 2020.

Oppsøkende arbeid og Covid-19

I månedene mars til og med juni 2020 registrerte vi 29 flere oppsøkende økter (ca. 30 % økning) sammenlignet med samme perioden i 2019.

Likevel registrerte vi 11,5 prosent færre timer på gata. Disse tallene kan anses som realistiske, da totalt registrerte timer i 2020 og 2019 omtrent var like. Her kan vi altså gå ut i fra at Covid-19 hadde en viss påvirkning på drifta.

Når vi ser på ungdomstreff totalt sett i lockdown-perioden, ser vi en nedgang på 9,5 prosent fra 2019. Likevel er summen av treff med anonyme brukere⁴ omtrent er uendret i 2020. Den totale nedgangen av ungdomstreff, skyldes altså nedgangen av treff med unike brukere⁵ på gata (-32 %). Ut fra tallmaterialet vårt er det vanskelig å trekke slutninger på hvorfor vi så en nedgang hos akkurat "våre ungdommer". Derfor ser vi bort fra å tolke denne nedgangen ytterligere.

Vi kan konkludere forsiktig med at Uteseksjonen opprettholdt drifta av den oppsøkende virksomheten - og dermed tilgjengeligheten for ungdommer på gata - i nokså stor grad. Vi kan også fastslå at de ungdommene vi møtte, ikke utelukkende satt isolert hjemme i denne perioden av 2020, noe som forhåpentligvis bidro til god nok psykisk helse i en utfordrende periode.

Oppfølgingsarbeid og Covid-19 under lockdown

Drifta vår skulle gå så normalt som mulig, med spesielt fokus på de mest utsatte. Når vi ser tilbake

på tallene for individuell oppfølging i tidsrom 1.3. til 30.6.2020, har vi tydeligvis fått til det som ble forventet av oss. Kvantitativt ser vi faktisk en oppgang i direkte aktivitet med ungdom.

Tidligere har vi skrevet at vi generelt kunne registrere en oppgang av aktiviteten i oppfølgingsarbeidet i 2020 (+24,5 %). I måneden mars til og med juni 2020, var oppgangen til og med 32,9 % sammenlignet med samme periode i 2019. Ser vi på oppfølging av ungdom med vedtak, viser tallmaterialet til og med en økning på 102 % av arbeidstimer i lockdown-perioden. Vi har altså fulgt opp mer under lockdown enn året før, også når man tar høyde for den generelle økningen av registrert aktivitet i 2020.

La oss ta det sagte med en klype salt. Det er faktisk mulig at vi fikk litt mer tid til å registrere bedre hva vi gjorde, uten at vi har møtt ungdommene mer i 2020. Mer sannsynlig er likevel at vi møtte ungdommene i større grad, kanskje av den enkle grunnen at ungdommene, dvs. elevene, var mer tilgjengelige for oss – når de ikke fikk dra på skolen, når treningssentrene var stengte og foreningsvirksomhet hadde stoppet opp.

Avslutningsvis kan vi konstatere at Uteseksjonens drift og tjenester til ungdom i liten grad ble påvirket av Covid-19. Noe uforventet indikerer tallmaterialet faktisk et økt tjenestetilbud til våre brukere. Det tallmaterialet derimot ikke sier noe om, er slitasjen på ansatte i denne perioden - og enda mindre om hvordan barn hadde det i 2020. Svar på dette kan muligens komme fra forskningsmiljøer i Norge, når pandemien endelig er overstått.

ERFARINGSKOMPETANSE – ET VIKTIG BIDRAG!

Ungdommene som Uteseksjonen i Trondheim møter ute på oppsøkende er i forskjellige livsfaser, har svært ulike problemer som de sliter med, de er fra mange forskjellige land og tilhører både forskjellige etniske grupper og religioner. Et av de miljøterapeutiske grunnprinsippene som vi har etterstrebet på Uteseksjonen har vært rollemodell-læring – å være gode rollemodeller for ungdommene vi møter. En rollemodell er imidlertid bare effektiv om personen er gjenkjennbar og troverdig.

Kunne dette vært meg?

Vi har derfor sett det som helt nødvendig at ansattgruppa ihvertfall til en viss grad reflekterer ungdommene som vi møter og skal hjelpe.

En viktig og nødvendig del av Uteseksjonens tjenesteutvikling har derfor vært introduksjonen av erfaringskompetanse i ansattgruppen. Når USiT snakker om erfaringskompetanse mener vi den brukerkunnskapen man har tilegnet seg gjennom lidelse, bedringsprosess og møte med helse og sosialtjeneste - når kunnskapen er reflektert og bearbeidet, og satt i sammenheng med andres. Dette siste er viktig. Vi har alle opplevelser og levde liv. Vi har alle løst problemer eller gått på trynet og gjort oss erfaringer om hva som fungerer for oss - men betyr dette at våre løsninger nødvendigvis vil fungere for andre? Vi tror at å dra veksler på egne erfaringer kan gi ydmykhet og en større forståelse for andres vansker, samt en innsikt i at problemer best løses ved medvirkning. At jeg har kommet meg gjennom det som var vanskelig betyr at også du kan klare det, ikke at jeg har funnet løsningen som passer for deg.

USiT brukte erfaringskompetanse aktivt i gjennomføringen av vår siste HKH "Noen å hate", som dere kan lese mer om et annet sted i årsrapporten. Vi opplevde at erfaringskompetansen hjalp oss med å fylle ut bildet av hvordan jenter blir møtt både nå og før, samt at det ga oss lettere tilgang til informanter og informasjon fra jentene som selv hadde vært berørt. Vi valgte i etterkant å ansette Ida, som var en av de to erfaringskonsulentene, noe som har vært et svært positivt bidrag til det allerede sterke fagmiljøet på Uteseksjonen. Les gjerne Idas refleksjoner rundt rollen som erfaringskonsulent på neste side.

Bilal, som tidligere har vært med i guttegruppa på Uteseksjonen, er nå en av dem som tilrettelegger og leder guttegruppa vi fortsatt driver. Du kan lese om hans erfaringer som tidligere deltaker i gruppa og tankene han gjør seg om sin rolle i Uteseksjonen litt senere i rapporten.

Vebjørn Stokke Brækken
*Fagutvikler og ansatt i
Uteseksjonen*

God lesning 😊

“GANGSTER-IDA”

Ida Undall
Erfaringskonsulent
og ansatt i Uteseksjonen

- Det var det jeg ble kjent som i tenårene.
- Jeg ble født inn i hjelpesystemet, og har hatt med barnevern å gjøre så lenge jeg kan huske.
- Jeg slet en del i oppveksten med familieliv og meg selv. Jeg havnet i et miljø med andre likesinnede.
- Veien derfra var kort til da vi begynte å eksperimentere med rus og kriminalitet.
- På barneskolen hadde jeg mitt første uheldige møte med hjelpeapparatet,
- Det skulle vise seg at det skulle bli mange flere slike hendelser opp gjennom årene, med politi og barnevern.
- Hjelpesystemet og de rundt så meg og min utagerende atferd. Det de hadde til felles var at de alle mente at jeg var problemet. Jeg hadde forsåvidt en problematisk atferd også, men det var ingen som stilte spørsmål eller prøvde og finne ut av hvorfor jeg hadde et så kraftig uttrykk.
- jeg kom på skolen tydelig ruset ganske ofte, men ingen stilte meg spørsmålet: Er du rusa? Bruker du rusmidler?

Etter mange år på innsiden av systemet med utallige folk fra hjelpeapparatet inne i bildet hadde jeg gitt opp troen på at det fantes voksne der ute som jeg kunne stole på og som ville meg godt. 16 år hadde jeg rukket og bli før jeg skulle møte en i hjelpesystemet som var genuint interessert i meg. Hvem var jeg, hva var viktig for meg og hva ville jeg både da og i framtiden? Ikke minst var hun ærlig og kommuniserte med meg som jeg var et medmenneske og ikke et problembarn.

Jeg har vært det barnet som har ropt høyest uten og bli hørt, jeg har vært den ungdommen som hoppet ut av vinduet i klasserommet og stakk av fordi jeg ikke skjønte pensumet. Jeg har også vært den ungdommen som ble akutt plassert på institusjon, der jeg ble hentet på tvang av politiet foran vennene mine og kastet i en politibil uten å vite hvor de skulle kjøre meg.

Etter jeg fikk erfare at det fantes mennesker i barnevernet som faktisk hørte og så meg, og som ikke var ute etter å ødelegge barn/ ungdommen, men å faktisk hjelpe og støtte der det trengtes, kom tankene om at jeg ville være den person for de barna og ungdommene som har det vanskelig. Jeg ville være den personen for andre som jeg kunne ha trengt da jeg var yngre. Med bakgrunn i den

erfaringen jeg har, så oppfatter jeg at ungdommen lett kan relatere seg til meg, og mesteparten av dem liker min upolerte og uskolerte måte og si ting og stille spørsmål på.

Å bli ansatt på Uteseksjonen som erfaringskonsulent har vært spennende og skremmende på samme tid. Skremmende fordi jeg er den første erfaringskonsulenten som ble ansatt. Ikke kan jeg alle paragrafer i barnevernloven, fagsystemer og forkortelser innenfor fagspråket. Her har kollegaer heldigvis vært til stor hjelp og ingen spørsmål har vært for dumme. Jeg opplever min nye jobbhverdag som svært spennende og meningsfull fordi jeg nå har fått en mulighet til å være den personen som jeg selv savnet da jeg som ungdom trengte noen aller som mest.

De fleste ungdommer Uteseksjonen jobber med, har en mistillit til hjelpeapparatet og oss voksne i det. Derfor har det vært ekstra viktig og få inn en erfaringskonsulent.

Jeg møter ungdommene med et litt annet syn, og kanskje med andre spørsmål enn det de er vant med. Etter å ha jobbet som erfaringskonsulent en stund så har det ført til at jeg har måtte reflektere over mitt liv med et annet perspektiv.

Var jeg "gangster Ida", eller var jeg et barn og en ungdom som brukte adferd som språk for å si i fra at ting ikke var greit? Det er mange som spør meg om veien ut av miljøet og det finnes ikke et enkelt svar. Det første som slår meg er at det livet jeg levde hadde mer negative aspekt enn positive, det var slitsomt og i dag så forstår jeg ikke hvordan jeg orket. Likevel så er det noe som jeg tenker var utslagsgivende, og for meg var det voksne som så meg og hadde troen på at jeg kunne bli det jeg vil bli og hadde et potensial til akkurat det. For meg var dette en mormor som alltid var der og skapte små og store glimt av trygghet. Det var de i forløperen til Uteseksjonen som klarte å skape en tillit til at noen ville meg vel. Som fikk til en tilrettelegging i skolen slik at jeg fikk tatt en utdanning. Som kjøpte busskort og sørget for gratis mat i kantina. Som jeg kunne ringe uavhengig av tiden på døgnet, som ga omsorg, men samtidig stilte krav. Min erfaring er at slike hjelperelasjoner nytter hvis man er villig til å gi det lille ekstra og lytte til det ungdommen sier uavhengig av språkform.

“

Det de hadde til felles var at de alle mente at JEG var problemet

HVORFOR VALGTE JEG Å UTDANNE MEG SOM SOSIALARBEIDER OG JOBBE I UTESEKSJONEN?

-For å kunne besvare dette spørsmålet vil jeg starte med å presentere meg selv.

Mitt navn er Bilal Sayed, og jeg kommer opprinnelig fra Palestina/ Libanon. Jeg flyttet til Norge i 2006, da det var politiske uroligheter i Libanon. Faren min har bodd i Norge siden 2002, så vi fikk bosette oss her gjennom familiegjenforening. Det første jeg lærte meg på norsk var «Hei ALLE sammen». I starten hørtes det ut for meg som at de sa ALLAH siden jeg ikke var så kjent med språket.

Jeg trodde at alle nordmenn var muslimer i en kort periode.

Dag for dag lærte jeg meg språket samtidig som jeg begynte å vokse raskere. Snart hadde jeg blitt en ungdom og fått litt bart. Jeg gjennomførte skolegangen min på Rosenborg ungdomsskole. Jeg hadde ikke så stor motivasjon for skolen, for jeg følte at jeg ikke behersket dette like godt som de andre. Det jeg var opptatt av var å finne meg venner jeg kunne være med, men hvorfor var jeg egentlig så opptatt av det? I slutten av barneskolen var jeg preget av frykt og var på leting etter å finne min egen identitet. Jeg trengte tillit og trygghet og noen som alltid ville stille opp for meg dersom det skulle oppstå konflikter på skolen. Derfor var det også viktig for meg å finne en vennegjeng. I denne gjengen fant jeg nettopp de som alltid ville stille opp for meg.

I ungdomstiden var vi ofte rundt Trondheim Torg, vi var en guttegjeng på 6 ungdommer. En dag var det to voksne som tok kontakt med oss. Vi tenkte først det var sivilpolitiet, men det viste seg å være to ansatte fra Ungdomsbasen, en forløper til dagens Uteseksjon i Trondheim. Deres jobb var å prate med ungdommer rundt omkring. De tilbød oss å være med på forskjellige aktiviteter som fotball og kino. Vi takket ja til dette. Denne gruppen kalte de for «guttegruppa».

Hvorfor var guttegruppa viktig for meg?

I 2010 ble det startet et prosjekt fra barne- og likestillingsdepartementet, målet med dette prosjektet var å nå utsatte ungdommer med innvandrerbakgrunn. Forløperen til dagens Uteseksjon jobbet med gutter som strevde med å tilpasse seg og å bli integrert i det norske samfunnet. De ønsket å jobbe

Bilal Imad El Sayed
Sosionom
og ansatt i Uteseksjonen

Min kjennskap til Uteseksjonen og jobben de gjorde med meg og mine venner har styrket mitt ønske om å gjøre en forskjell for de ungdommene jeg møter

med relasjonsbygging, mestring, trene sosiale ferdigheter, skole/utdanning, integrering, tilhørighet, fysisk aktivitet og psykisk helse

Ungdomstiden min var stort sett preget av rus og kriminalitet. Da jeg ble en del av guttegruppa endret det hverdagen min brått. Det positive tok over for alt det negative. Jeg fikk mestringsfølelse i tillegg til tilhørighet. På den tiden tenkte jeg ikke så mye på konsekvenser. Jeg klarte ikke å vurdere hva som var riktig for meg, og hadde heller ikke evnen til å se skadevirkningene av det jeg gjorde. Dette kan skyldes mange faktorer som det å være utenfor, ikke passe inn, og hvordan det føles og oppleves. Mangel på tilhørighet, aksept og fellesskap som jeg også har nevnt tidligere. Dette betyr mye når man faller utenfor, eller havner på andre siden av de normale fellesskapene, og kan gi økt risiko for at barn og unge blir kriminelle. Det er også viktig at vi mennesker er avhengige av hverandre. Når noen i ung alder faller utenfor, så vil de på et tidspunkt søke etter et nytt fellesskap. Å være gjengmedlem kan skape et image om at man er farlig og har mange ressurser, og det er et image det kan være vanskelig å skape på egenhånd. (Carlsson, 2005, s. 36-37). For min og en del av de jeg vokste opp med, var dette imaget knyttet til miljøer som hadde noe med kriminalitet å gjøre. Det med status var noe viktig for oss som var med i gjengen. Målet var at andre skulle se på oss som "farlig og skremmende". Det gjorde at andre ungdommer respekterte oss og kanskje så opp til hvem vi var. Eller, det var det jeg trodde da jeg var 16 år. Jeg kjenner at det er viktig å presisere at de valgene vi tok, følte vi i stor grad, var berettiget. Vi så på livet som utlending i Trondheim som "spis eller bli spist", og på den måten legitimerte vi i stor grad handlingene våre. Dette skapte mye problemer for oss i gjengen. Vi hadde mye kontakt med politiet som igjen tok kontakt med foreldrene.

Familieforhold kan også være med på å spille inn ettersom man i ungdomstiden går fra å være knyttet til voksne til å klare seg mer på egen hånd. Samtidig blir man mer synlig som individ. Jeg var verken moden eller voksen nok til å kunne ta smarte beslutninger.

I guttegruppen snakket vi om forskjellig (rus, vold, skole og fremtiden). Jeg følte at jeg fikk tett oppfølging på hvordan jeg kunne ta gode valg. Jeg følte at jeg ble sett, hørt og møtt. I etterkant av treffene så snakket vi ofte sammen om de temaene som ble tatt opp. Det gjorde oss mer forberedt når utfordringene oppsto. Da kunne vi gå tilbake og minne hverandre på de temaene som ble tatt opp. Vi kunne bruke den nye kunnskapen til å ta gode valg.

Jeg valgte å bli sosionom på bakgrunn av erfaringer fra ungdomstiden. En ungdomstid som har formet meg som person og gitt meg et utvidet perspektiv på hvordan ulike kontekster /faktorer kan henge sammen, hjulpet meg til å se og utforske helhetsperspektivet på arbeidet vi utfører. På bakgrunn av min kjennskap til Uteseksjonen og jobben de gjorde med meg og mine venner har styrket mitt ønske om å gjøre en forskjell for de ungdommene jeg møter. Både utdanning og mine egne erfaringer har lært meg at arbeidet med å skape større rom for fellesskap, inkludere og være raus mot andre, er hovedelementer i alt godt ungdomsarbeid. Gjennom å jobbe på Uteseksjonen har jeg mulighet til å bruke all min erfaring fra barndom og ungdomsårene til å hjelpe de ungdommene vi jobber med, på den måten jeg kan best. Gjennom mitt arbeid i Uteseksjonen er jeg opptatt av å gi ungdommen støtte i endringsprosesser samtidig som jeg ønsker å bidra til endringer av systemiske utfordringer og sosial ulikhet som ungdommer og deres familier står overfor.

Fellesskap som metode

Vi i Uteseksjonen er opptatt av at ungdom skal bli sett, hørt og møtt og vi skal bestrebe at deres stemme også blir hørt av andre. Vi skal ha tro på at endring skal skje hos ungdommene, men også at det ligger uforløst potensiale hos voksne og systemene rundt de samme ungdommene. Ikke minst skal vi bidra til at det blir gjort noe med det de sier og har behov for.

Omsorgsbasert miljøterapi, tett oppfølging, tett og effektivt samarbeid hjelpeinstansene imellom, og ikke minst sterkere involvering av familie, nettverk, og skole er noen av elementene som må til for å utarbeide den beste rammen for å hjelpe disse ungdommene til å snu negativ atferd til positiv deltakelse i eget liv og i samfunnet. De som evner å ødelegge, evner også sikkert å bygge. Det er verdt å rigge de menneskelige og ressursmessige investeringene som skal til. Det er dette vi mener med å fylle tomrommet.

Det er ganske klart at det er arbeidskrevende å kunne gjøre om negativ utvikling hos ungdommer. Vi tenker at deltakelse i Uteseksjonens guttegruppe kan være en positiv medvirkende faktor i det endringsarbeidet som skal utføres.

Tidsperspektivet er også en sentral faktor og vi ser for oss at dette er et tilbud som vil gå over minst et år pr. kull. Dette gjør at vi får følge guttene over tid og det gir oss muligheten til å treffe de jevnlig, noe som øker mulighetene for å skape en positiv utvikling og endring.

Ungdommene er fremtiden, uavhengig av de utfordringer de sliter med her og nå, og det er viktig at vi møter dem med den tålmodigheten som kreves.

“
Ungdommene er fremtiden, uavhengig av de utfordringer de sliter med her og nå

ANOTHER
STATE
OF MIND

DET ER BEDRE Å ROTE LITT MED SYSTEMET, ENN Å SYSTEMATISERE ROTET

Uteseksjonen i Trondheim utarbeidet i 2020 en HKH-rapport ved navn “Noen å hate”. Målet var å kartlegge ungdomsmiljøet i byen vår med fokus på jenter som utøver vold og annen kriminalitet. Rapporten kan med fordel leses i sin helhet på Uteseksjonen i Trondheims nettsider.

Denne teksten handler ikke primært om HKH-rapporten, men tar utgangspunkt i noen av funnene kartleggingsteamet gjorde. For som den som har skrevet denne rapporten, når intervjuer, funn og handlingsplanen var systematisk presentert i rapportens form, satt jeg igjen med mange spørsmål. Jeg ble enda mer opptatt av systemene vi jobber i og nysgjerrig på hva vi forventer når vi arbeider på den måten vi gjør. Hva er som eksempel et “godt resultat” med utgangspunkt i det systemet vi jobber innenfor? Eller hvordan planlegger vi å hjelpe de som “faller utenfor” når vi virker mer opptatt av å tilpasse brukerne til systemet, enn å tilpasse systemet til brukerne? Det er ikke nødvendigvis nyheter; dette at vi daglig bidrar til å opprettholde et system hvor ikke alle får plass. Men det er verdt å undre seg over hvorfor vi tilsynelatende ikke ønsker å gjøre noe med det. Vi har valgt å være hjelpere og det å hjelpe forutsetter at vi lytter til de som trenger hjelp. Dersom du som leser anser deg for å være en hjelper og svarer “nei” på noen av de kommende overskriftene, er mitt håp at du kan se på hva og hvordan du kan bidra til at vi begynner å omsette det vi hører, til reelt endringsarbeid.

Starter vi tidlig nok?

Et av de første funnene som blir nevnt i rapporten er forskjellen på hvordan målgruppen og hjelpeapparatet ser på det å avdekke behov for hjelp. Jentene vi snakket med fortalte at de i lange perioder kunne “gjøre som de ville” uten reaksjoner. Fra skulking på skolen til rusbruk, fra vold til vinningskriminalitet. Jentenes syn på den aktiviteten de drev med var at dette var uttrykk for at de ikke hadde det bra, samtidig som de hadde en opplevelse av at ingen kunne hjelpe. Gjerne med utgangspunkt i tidligere

Chris Branem
Miljøterapeut
og ansatt i Uteseksjonen

¹ Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en tilnærming som er basert på Verdens helseorganisasjons Rapid Assessment & Response (RAR), en metode for rask kartlegging av helseproblemer og identifisering av behov for tiltak. Den er bearbejdet og tilpasset til sosialfaglig arbeid i Norge av Kompetansesenter rus - vest Bergen.

erfaringer hvor hjelpeapparat hadde henlagt saker, gitt lovnader de ikke holdt eller at de satt igjen med en opplevelse av at de uansett ikke fikk konsekvenser. De påsto at det burde være mulig å se at de ikke hadde det bra. Uten at det skulle være nødvendig å si det rett ut. Hjelpeapparatet på sin side mente at det ofte var jentenes evne til å skjule som var grunnen til at utfordringer i livene deres ikke ble avdekket. Før handlingene ble så alvorlige at manglende inngripen ikke lenger var et alternativ. Da ble gjerne politi involvert, de kunne bli utestengt fra klubb og/eller skole eller i ytterste konsekvens bli plassert utenfor hjemmet.

Fritar det at jentene er gode til å skjule aktivitetene sine oss som hjelpere ansvaret for å hjelpe? Jeg synes også vi kan spørre oss selv hvilken hjelp vi tilbyr når aktiviteten deres blir så alvorlig at vi må koble inn politi eller plassere barn utenfor hjemmene sine. Er mer straff løsningen på en atferd som er forankret i dårlige oppvekstvilkår? Fra vi er barn tilhører de aller fleste av oss arenaer hvor vi finner voksne som bryr seg om barns beste. Grunnskole, fritidsklubb og idrettslag for å nevne noen. Tidlige tegn på negativ utvikling, negative oppvekstvilkår eller traumatisk hendelser skal være mulig å se. Ser vi tegnene uten å handle? Er det mangel på kompetanse til å vite når og hvordan vi skal gripe inn? Hva skjer i tiden fra barnet viser de første små eller store signalene på at de ikke har det bra, til de etterhvert får en så kraftig atferd at hjelpeapparatet må bli brannslukkere heller enn forebyggere?

Samarbeider vi på en god måte?

Etter hvert som intervjuene gikk mer i dybden på hvordan hjelpeapparatet jobber ble det blant annet fremhevet en opplevelse av manglende informasjonsflyt og flere tilbakemeldinger om at det ofte ble gjennomført møter uten at disse bunnet ut i konkret handling.

Informasjonsflyt skal man naturligvis være kritisk til. Å dele informasjon er viktig når man samarbeider. Samtidig er kanskje ikke all informasjon like viktig å bruke tid på. Dette kan utgjøre forskjellen på møter som fører til konkret handling og ikke. Slik det er i dag når ulike tjenester snakker sammen virker fokuset ofte å være på å utveksle informasjon om hvem som gjør hva. Hvem har mandat til det ene og hvem har ikke mandat til det andre. Hvem har ansvaret og hvem vil ikke ha det. Men er det også rom for at ulike tiltak, med all den kompetansen dette medfører, sammen vurderer hva som er til det beste for ungdommen? Dagens praksis bærer preg av at hver enkelt tjeneste prioriterer å rapportere om hva de synes er best, men med utgangspunkt i den kunnskapen bare de sitter på. Så hvor stor plass får barnets stemme kontra barnets uttrykk når uttrykk muligens vurderes og forstås ulikt avhengig av hvem man snakker med? Hvordan vurderer som eksempel politiet ei jente som utøver vold kontra en sosialarbeider? Kan det tenkes at når hjelpeapparatet samles for å dele sine synspunkter og argumentere for sine arbeidsmetoder, uten nødvendigvis å bli enig om en felles vei fremover, så er det jentene som taper i form av motstridende beskjeder og reaksjoner avhengig av hvem hun møter neste dag?

Er vi tilgjengelige nok?

Et punkt som kom tydelig frem som en suksessfaktor i kartleggingen var det jentene beskrev som tilgjengelighet. Det å være tilstede eller kontaktbar når jentene hadde mest behov, eller det å yte hjelp også utenfor "normal" arbeidstid. Tilgjengelighet fra hjelpeapparatet styres som oftest av arbeidstid og rammer. Få ansatte gis mulighet til å være fleksibel utenfor såkalt normal arbeidstid og enda færre gis mulighet til å handle utenfor de rammene som er satt. Individuelle forskjeller og behov kan slik sett kun hensyntas inntil en viss grad. I praksis gjør

Det er verdt å undre seg over hvorfor vi tilsynelatende ikke ønsker å gjøre noe med et system hvor ikke alle får plass.

dette at den målgruppen som ble intervjuet i stor grad ikke gis muligheten til å motta den hjelpen de har behov for.

Som arbeidstaker er vi opptatt av å forholde oss til systemet vi jobber innenfor. Men de vi jobber med har ikke den samme interessen. Det er for mye å forvente at ei jente som knapt klarer å forholde seg til skole, fordi livet hennes er forstyrret av alle mulige problemer hun ikke rår over, skal klare å stille til en fastsatt avtale to uker frem i tid. Det er også for den samme jenta vanskelig å forstå hvorfor noen som sier de skal hjelpe og som bryr seg, plutselig ikke er tilgjengelig etter klokken 1600. Når vi jobber så mye i kulissene, i møter og i datasystemer, med interne rutiner og dokumentasjon slik at systemet holdes i gang, hvor tilgjengelig gjør vi oss da egentlig for dem vi skal hjelpe?

Er vi kompetente nok?

En annen suksessfaktor beskrevet av jentene var tålmodighet. "Å stå i det" over tid var det som ofte dannet grunnlag for å komme i posisjon og videre yte god hjelp. Hjelpeapparatet på sin side snakket om viktigheten av anerkjennelse og beskrev en målgruppe som følte seg avvist fra "det øvrige samfunnet". Det var viktig at de fikk en følelse av tilhørighet. Paradoksalt nok fortalte jentene at de ofte følte seg avvist av de samme menneskene som skulle yte hjelp. Om hjelpere som nettopp ikke klarte å "stå i det". Så hva er det som skjer i hjelpeapparatet når målgruppen og hjelpeapparatet begge i stor grad har like beskrivelser og oppfatninger av hva det er som skal til, men likevel ikke klarer å hjelpe på en god måte? Er vi enige med jentene om hva som ligger i begrepet anerkjennelse og tålmodighet? Er vi enige oss i mellom om hva som ligger i disse begrepena?

Å sitere fagbøker eller google hva disse begrepena betyr kan vi alle få til. Men poenget er vel at opplevelsen av anerkjennelse og tålmodighet til syvende og sist vil være individuelt. Derimot kan man løfte spørsmålet om vi som hjelpere er gode nok til å legge ansvaret på oss selv. Når vi opplever å ikke komme inn på ungdommen eller når "jenta ikke nyttiggjør seg tiltaket", tør vi å si at det er vi som ikke fikser det? Når vi ikke gjør oss tilgjengelig eller ikke klarer å "stå i det", virker det for enkelt å

Det kan også være vanskelig å forstå hvorfor noen som sier de skal hjelpe og som bryr seg, plutselig ikke er tilgjengelig etter klokken 16.00

skylde på systemet. Som jeg har vært inne på ligger det mange føringer for hvordan ulike tjenester skal og kan utføre sitt arbeid. Disse kan nok tidvis stå i veien. Men også innenfor de gitte rammene kan det virke som det ligger visse begrensninger for hvor godt vi klarer å anerkjenne og ha tålmodighet i møte med den enkelte. Handler dette om arbeidskultur? Om kunnskap? Dreier det seg rett og slett om mangel på engasjement?

En mulig vei fremover

Det er liten vits i å rette skyts og belyse problemer uten å i det minste ha vurdert mulige løsninger. Vi jobber som nevnt hardt for å få bestemte målgrupper til å passe inn i ulike systemer. Systemer som primært ser ut til å ivareta arbeidstakers rettigheter og behov. Når noen faller utenfor er vi tidvis også freidige nok til å legge skylden på dem selv. Min påstand er at vi ikke jobber hardt nok for å tilpasse systemet til de vi skal hjelpe. Det er naturligvis en stor jobb å endre organisatoriske strukturer og rammer. Men vi må også være bevisst det vi kaller kultur. De uskrevene reglene, holdningene til hver enkelt av oss, interne grupperinger, det uformelle på arbeidsplassen. Å endre en arbeidskultur kan være minst like krevende som å endre de formelle rammene. Disse kan være like utfordrende å endre ovenfra og ned som fra bunnen og opp. Men noen må begynne. Kanskje er disse "noen" oss som treffer jentene på gata. Kanskje er det dem som leder neste samarbeidsmøte. Det kan være enhetslederen som vurderer hvordan den ønsker å praktisere lederskapet sitt. Eller det kan være politikerne som kan skape økonomiske spillerom og legge føringer for ulike arbeidsgrupper. Uansett hvem "noen" er må de velge å lytte, og minst like viktig; de må omsette det de hører til reelt endringsarbeid.

UTENFORSKAPETS ULIKE MESTRINGSSTRATEGIER

Live Næss
Sosionom
og ansatt i Uteseksjonen

Uteseksjonen i Trondheim har siden 2015 hatt en prosjektmedarbeiderstilling på feltet Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. I 2014 ble ansvaret for forebyggingsarbeidet lagt inn under SLT-funksjonen i Trondheim kommune, og prosjektmedarbeiderstillingen er derfor en del av dette SLT-samarbeidet. Uteseksjonen møter mange forskjellige ungdommer på mange ulike arenaer og har en høy kompetanse på å forebygge utenforskap og derfor er det naturlig at denne stillingen er en del av det generelle forebyggingsarbeidet. Jeg har fungert som prosjektmedarbeider siden høsten 2020 og er derfor ganske ny i dette arbeidet selv om jeg lenge har interessert meg for feltet. I denne artikkelen kommer jeg til å dele noen av tankene jeg har gjort meg i løpet av halvåret der jeg har kunnet fordype meg i et spennende, men utfordrende område.

I ytterste konsekvens leder ekstremistisk tankegang til voldelige handlinger og terror. Men dette feltet rommer også veldig mange flere nivåer og nyanser. Trondheim by har så langt vært skånet for veldig alvorlige hendelser knyttet til voldelig ekstremisme, men det betyr dessverre ikke at vi kan ta det med ro og tenke at dette ikke gjelder oss. I mediebildet det siste året har vi sett at hatprat, polarisering og konspirasjonsteorier har god grobunn. Det har vært Black Lives Matter, SIAN-demonstrasjoner, amerikansk valgkamp og en pandemi som har ført til flere tilhengere av konspirasjonsteorier og antidemokratiske holdninger. Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) ser at det er en stor økning i sympatisører rundt personer, bevegelser og internettkulturer som har et radikalt eller ekstremt tankesett. Dette er en trend både i Europa og i Norge. PST ser det gjennom en økning av følgere på ulike sosiale medier, aksjoner da det på ny ble fokus på karikaturtegningene i høst og ulike støtteerklæringer til ekstreme ytringer. I tillegg så ser de med bekymring på hvordan gaming og online-samfunn kan bidra til å radikalisere ungdom, og da særlig gutter.

“ **I mediebildet det siste året har vi sett at hatprat, polarisering og konspirasjonsteorier har god grobunn**

Skjegg eller brune skjorter?

For noen år tilbake var bekymringen størst for islamistisk ekstremisme. Mens fokuset har vært på krigen i Syria og terroranslag begått av islamister, så har fokuset på høyrepopulistisk og høyreekstremt tankegods vært mindre. Vi kan se i ettertid at mens samfunnet ikke har fulgt så godt med så har disse strømningene økt. I dag er bekymringen like stor for både islamistisk ekstremisme og høyreekstremisme. I tillegg forteller undersøkelser oss at tilhengere av ulike konspirasjonsteorier og bruk av hatprat har økt. Valget i USA i 2020 har fått mye av dette fram i lyset, og det er viktig å vite at dette også skjer i blant oss. I Norge og i Trondheim. Vi i Uteseksjonen har opplevd at språket og holdninger til ungdommer har hardnet til og vi kan se hvordan norske politikere snakker om og til hverandre på debatter. Vi kan se det på hvordan vi snakker om hverandre i kommentarfelt. Det som ikke var greit å si for 10 år siden, sies nå på

talerstolen på Stortinget og vi kan også se at media har fokusert mer og mer på unyanserte saker som kan selge nyheter, såkalte clickbaits. Harde fronter, frykt og fordommer selger aviser. Dette påvirker også våre ungdommer. Flere får dempet sin uro når de finner de enkle forklaringene på en komplisert virkelighet.

Jeg har siden 2011 vært en forebygger. Jeg har jobbet med ungdommer som opplever utenforskap og trenger hjelp til å se alternativer til rus, vold og kriminalitet. Ved økt kunnskap om radikaliseringsprosesser og ved å lytte til mennesker som forteller sin historie, så er min oppfatning at veien inn i et ekstremt tankegods kan være tilfeldig. Noen velger rus eller vold som et verktøy for å håndtere sitt utenforskap, og noen finner fellesskap som fronter antidemokratiske holdninger og hat, og som blir måten de klarer å skape en mening på.

Undersøkelser forteller oss at tilhengere av ulike konspirasjonsteorier og bruk av hatprat har økt

Det har gjennom flere år kommet rapporter på at gutter og unge menn synes det er vanskelig å mestre alle kravene som stilles i dag. Gutter gjør det dårligere på skolen, skårer høyt på arbeidsledighet og topper kriminalitetsstatistikken. Det er også gutter og unge menn som bruker mest tid på gaming, der de finner seg et fellesskap og et samfunn online. Det har heldigvis blitt mer fokus på det positive ved gaming-fellesskap de siste årene, men på feltet radikaliserings og voldelig ekstremisme har vi sett at dette også er en viktig arena for å bli introdusert til ekstremt tankegods, både gjennom algoritmene til sosiale plattformer og bevisst rekruttering fra ulike radikale miljøer.

Tilhørighet som strategi

Så hvordan kan vi i Trondheim forebygge at ungdommene våre blir radikaliseret? Dette kan være ungdommer som er på skolen, har venner og familier. Hvordan skal vi ta på alvor og snakke med ungdommer som kommer med hatefulle ytringer eller har andre holdninger enn våre egne? Det er lett å møte slike uttalelser med fordømmelse fordi de vekker negative følelser i oss. Hvis vi møter dem med moralisme og avvisning risikerer vi å skyve dem enda lenger inn i et radikaliseringsløp og vi mister muligheten til å gi dem alternativer. De slutter å snakke med oss om sin forståelse av verden, og møter dermed enda mindre motstand på sine holdninger. Kanskje de kom i kontakt med dette fellesskapet på nett fordi de søkte en følelse av tilhørighet? Hvis de fortsetter tilværelsen i ekkokammeret, uten å snakke med noen om dette, kan det fort føre til en isolert tilværelse der internett er deres eneste arena.

Jeg er opptatt av at alle mennesker forsøker å finne en mening med verden rundt seg, og gjør valg som de mener er et gode valg for dem der og da. Derfor er det viktig å kunne møte radikale holdninger med nysgjerrighet. Da kan vi utforske hvordan de kom fram til denne forståelsen og hvorfor de mener at den er riktig. På denne måten viser du ungdommen respekt, og kan komme i en posisjon til å dele din egen forståelse av verden. Først da bli vi en motstemme til radikale holdninger og konspirasjonsteorier på nett. Dette må gjøres av de menneskene ungdommen møter i hverdagen sin. Dette er noe foreldre, lærere, trenere, offentlige hjelpere og venner kan gjøre. I tillegg er det viktigste vi gjør å vise at ungdommen har en plass i fellesskapet og å inkludere dem. Forskning sier at radikaliserings kan forebygges med de samme virkemidlene som vi forebygger annen utenforskap, og det betyr at vi allerede har mange verktøy for å hjelpe disse ungdommene.

Hvis du blir usikker på hva du skal si eller gjøre i møte med en ungdom som faller under denne kategorien, og bekymringen er stor, så er det hjelp å få. Det finnes mye god informasjon på internett, og Trondheim kommune har en egen tiltaksplan som beskriver hvordan vi skal jobbe med dette her i vår kommune. Det skal være lav terskel for å søke råd og veiledning på feltet, og det er ingen spørsmål som er for dumme eller enkle. Heller ingen spørsmål som er for vanskelige. Det er i fellesskap at vi kan finne de beste løsningene. Det viktigste vi kan gjøre hvis vi er bekymret for radikaliserings er å snakke om det, og dermed også gjøre det mindre farlig og mer forståelig.

Ved spørsmål eller behov for råd og veiledning kan følgende kontaktes:

Live Næss
Prosjektmedarbeider
e-post: live.nass@trondheim.kommune.no
mobil: 918 61 884

Even Ytterhus
SLT-koordinator
even.ytterhus@trondheim.kommune.no
952 63 621

UNGDOMSGJENGER I TRONDHEIM?

For femten år siden var det et oppslag i Adresseavisen om ungdomsgjenger. Politiet ved stasjonssjef Arve Nordtvedt ønsket ikke å sette gjengstempel på noen grupper av ungdommer i byen. Avisen siterte ham på at det ikke var ungdomsmiljøer i Trondheim som hadde som formål å drive organisert kriminalitet. Avisen snakket også med Mons Bendixen som er professor i sosialpsykologi ved NTNU, som der definerte en gjeng som *“to eller flere som møtes jevnlig, har en tilknytning til hverandre, og har en orientering mot antisosial eller kriminell atferd”*. Han var ikke i tvil om at det fantes gjenger i Trondheim (Adresseavisa 12.11.05).

Gjengbegrepet

Så hva er en gjeng? I dagligtalen er det mange grupper som kan omtales som en “gjeng”, det betyr ofte ikke mer enn at det er noen som kommer sammen, eller har en tilknytning til hverandre. Men vi vil vanligvis ikke si at vi alle er gjengmedlemmer, eller gangstere om “gjeng” skal ha den samme betydningen som det engelske ordet “gang”.

Problemer med ungdomsgjenger ble lenge sett på som et amerikansk fenomen. Densley (2011) beskriver utviklingen i synet på ungdomsgjenger i England som noe som endret seg fra midten av 1980-tallet. Fra å benekte at landet hadde ungdomsgjenger endret myndighetene og pressen beskrivelsen til en innrømmelse, og senere det Densley beskriver som dramatiske overreaksjoner i media og hos myndighetene. Dette førte til krav om umiddelbar og resolutt handling, politikere forsøkte å overgå hverandre i å fremstå som handlekraftige uten å reflektere så mye over de faktiske virkningene av de foreslåtte tiltakene. Det ble derfor iverksatt mange dårlig funderte tiltak som opprettelse av egne innsatsgrupper spesiallover, strengere overvåkning og flere arrestasjoner uten at dette fikk noen uttelling i form av redusert gjengkriminalitet eller færre gjenger og gjengmedlemmer.

“Ungdomsgjenger” er et begrep som har blitt brukt for å understreke alvoret i kriminaliteten ungdom begår. Det kan gi assosiasjoner til organisert kriminalitet, og en maktesløshet i forhold til å beskytte andre innbyggere mot vold og andre former for kriminalitet. Det blir beskrevet i populærkulturen som grupper som har tatt over makten og erstattet politi og myndigheter i enkelte deler av byene. Disse gruppene har sine territorier som de beskytter mot rivaliserende gjenger. I tillegg til populærkulturelle fremstillinger gjennom filmer og TV serier har media vært med på å forme et bilde av gjenger som har skapt en tilstand av lovløshet der de opererer.

Geir Vågen
Psykologspesialist
og ansatt i Uteseksjonen

FOTO: MATZ SEIFRIED

Da jeg begynte å jobbe i Trondheim kommune for over ti år siden snakket jeg med en gutt som tilsynelatende var fornøyd, fortalte meg at han nå kjente alle gjengene i Trondheim. Det var ikke de beryktede MC-klubbene eller etablerte kriminelle miljøer han snakket om. Det var heller ikke kriminaliteten vi hadde størst bekymring for, når vi som hjelpeapparat omtalte de samme ungdommene som han snakket om. De var unge og noen av dem eksperimenterte med rus, og kunne nok utvikle problemer med det. Det vi var mest opptatt av var det som ble kalt for vagabondering, eller uteblivelse fra hjemmet. Det var flere av dem som hadde en omsorgssituasjon som barnevernet undersøkte. Det forekom vold og noen fikk nok kontakter med voksne som det var god grunn til å være urolige for, og flere av dem møtte sjelden til undervisning på skolen. Hellemont og Densley (2019) Undersøkte

hvordan gjenger i London og Brussel har tatt opp symboler og organisering fra filmer og serier, og diskuterer hvordan de igjen har forsøkt å gjenskape virkelighetens gjenger. Samspillet mellom fiksjon og virkelighet er med på å utforme ungdomsgjengene slik vi kjenner dem. Ungdommer i Trondheim får selvfølgelig også med seg dette selv om forholdene her er svært forskjellige fra Chicago, Los Angeles og Baltimore. Uteseksjonen har registrert ungdommer som "holder vakt" på gatehjørner, skal sjekke ut om vi er "snitches" og roper "five-o" når det kommer noen i deres retning som kanskje kan være politi.

Ideen om den arketypiske gjengen med kommandolinjer og rolledeling blant mer eller mindre med- og motvillige medlemmer, bundet til gjengen som terroriserer området de kontrollerer kan gjøre innbyggere bekymret.

Det er mange ganger pekt på at selv i de tidene hvor kriminaliteten går ned skapes det et bilde av at alt blir verre, og at samfunnet er i ferd med å få alvorlige vansker med å håndtere den økte kriminaliteten.

Det har vært gode grunner til Uteseksjonen har fulgt opp "våre" ungdommer, men særlig godt organisert har de ikke vært. Noen trekk fra hva vi forbinder med ungdomsgjenger finner vi likevel. En av gjengene den tidligere nevnte gutten snakket om hadde kjøpt halstørkler i samme farge for å symbolisere sin tilhørighet, og noen av dem hadde gitt seg navn, gjerne etter bydelen de kom fra satt sammen med "locos". Det var likevel lite som tydet på at disse stedene var "revirer" som de beskyttet mot konkurrerende grupper.

Ungdom i Trondheim i 2020 – Hva sier de selv?

Uteseksjonen deltok fra 2020 i en undersøkelse om barne- og ungdomskriminalitet i Trondheim på oppdrag fra kommunen og politiet. Det skyldtes en bekymring etter barneran og tendenser til mer alvorlig voldsbruk blant ungdommer i byen. Da fikk vi muligheten til å snakke med ungdommer med flere dommer, om tendenser til gjengdannelse. Det de fortalte om var grupper av ungdommer som samles, og at de kjente lojalitet til andre de omgikk. Det forekommer vold, rusbruk og hærværk, men det virker i liten grad organisert. Ulik status blant ungdommene forekommer i miljøene, og ungdommene som ble intervjuet hadde i ulik grad reflektert over dette. Det var bare en av informantene som fortalte om formelle roller i gjengen, og da var det rollene som dognadssjef og effektsjef i russegjengen han snakket om.

“**Undersøkelser forteller oss at tilhengere av ulike konspirasjonsteorier og bruk av hatprat har økt**

“**Ungdommenes tilknytning til gruppa ble heller beskrevet som vennskap, og gjensidig tillit til at de stiller opp for hverandre**

En annen ungdom snakket om ungdommer som hang på visse plasser som gjenger, men det var løse tilknytninger, og ikke faste medlemmer. Ungdommenes tilknytning til gruppa ble heller beskrevet som vennskap, og gjensidig tillit til at de stiller opp for hverandre.

Densky (2011) beskriver "gjengenes evolusjon" som en som en trinnvis utvikling fra tidlig fase hvor de møtes i fritiden for å være sammen med venner, få sosial støtte og ha felles aktiviteter. I innledende fase er de bundet sammen av felles historie og bakgrunn. Gruppa er ikke sterkt preget av ritualer. Aktivitetene er motivert av spenning og interesser, og kan innebære handlinger som samfunnet ikke aksepterer.

Sammenheng mellom identitet og handling

Neste trinn i utviklingen er når vold og annen kriminalitet blir en del av identiteten og praksisen til gruppa. Dette tiltrekker seg oppmerksomhet både fra andre ungdommer og politiet. Enkelte av ungdommene vi snakket med viste tegn til at det var slike tendenser, men de omtalte sjelden vold og kriminalitet som sentralt for gruppa. For det meste avviste de at dette var vanlige samtaleemner, men samtidig var de ofte svært klar over hvem som var aktive i slåsskamper i byen, og noen hadde tydeligvis opparbeidet seg et visst rykte. Det er litt uklart hvor ofte det var gjengen som hadde rykte eller den enkelte, men det ble omtalt som individuelt samtidig som de fortalte at de "stilte opp for hverandre" når det ble slåssing. Et annet kjennetegn Densley mener er karakteristisk for dette trinnet er skillet mellom egen og andre grupper. Ungdommene vi snakket med viste stort sett til ganske flytende grenser

mellom hvem som var med i gruppa.

De neste trinnene i gjengenes evolusjon handler om tydeligere organisering og involvering i videre kriminelle miljøer gjennom organisering av nettverk for kriminell aktivitet. Det kan handle om organisering av salg av rusmidler, og beskyttelse av virksomheten mot konkurrerende grupperinger.

Organisert kriminalitet forekommer sikkert også i Trondheim, og slike miljøer kan også ha interesse av å involvere yngre for å få visse tjenester utført, men ungdommer som begår kriminalitet gjør det nok sammen med ulike venner og bekjente som mer eller mindre tilfeldig er til stede. Ikke som en del av organiserte kriminelle gjenger.

En av hensiktene Densley har med å beskrive en slik utvikling er å unngå en svart/hvit tankegang om ungdomskriminalitet og gjenger. Hvordan man i England i begynnelsen overså problemet frem til 1980-tallet for så å å reagere med panikk

og drastiske, men lite effektive tiltak når det først ble anerkjent at ungdomsgjenger var et problem i de største byene. Det kan være at vi har noe å lære av dette i Trondheim også. Uteseksjonen har tro på å følge med i ungdomsmiljøene, bli kjent med ungdommene og tilpasse tiltakene til de problemene vi faktisk møter.

REFERANSER

Adresseavisa 12.11.05 -Gjenger fins også i Trondheim

Densley (2013): How Gangs Work (UK: Palgrave Macmillan)

Hellefont & Densley (2019). Gang globalization: How the global mediascape creates and shapes local gang realities. I Crime and Media Culture 15(1):169-189

“ALLE VIL SPISE KAKE, MEN INGEN VIL BAKE DEN”

Fra slutten av 2019, gjennom hele 2020 og så langt inn i 2021 har Uteseksjonen hatt oppfølging av to ungdommer som soner en fengselsstraff ved to ulike ungdomsfengsel. Vi har også hatt andre ungdommer som har fått fengselsstraff eller har vært varetektsfengslet dette året, men de har vært over 18 år. Dette har gjort at vi har måtte brukt tid på å sette oss inn i tematikken og utvikle gode og hensiktsmessige måter å gi oppfølging utenfor de vante rammene.

Barnekonvensjonens artikkel 37 sier at fengsel for barn kun skal brukes som siste utvei, og at oppholdet skal være så kort som mulig. Bufdir har også utarbeidet retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd. Dette skal være med på å sikre at barn som begår lovbrudd av en så alvorlig karakter og som må sone skal sikres forsvarlig og god hjelp under soning. Dette har vi erfart at er vanskelig, både for oss i Uteseksjonen, men også for øvrig hjelpeapparat. Dette er det få som har erfaring med, og det har blitt mye prøving og feiling i forsøket.

Hvordan barn opplever hverdagen i fengselet vil være svært individuelt, men for de ungdommene vi har jobbet med, er ensomhet og usikkerhet en gjennomgående problematikk. Det å bli fratatt all mulighet for medbestemmelse og forutsigbarhet, i tillegg ha lite eller ingen kontakt med omsorgspersoner er vanskelig for alle, men enda mer for ungdommer som fortsatt er barn. Uteseksjonen så at denne prosessen var utrolig krevende for ungdommene og den resulterte i større distanse mellom dem, hjelpeapparatet og rettssystemet.

Dette ble svært synlig under første del av soningen for de 2 yngste ungdommene, da de ble varetektsfengslet før rettssaken. En beslutning om varetektsfengsling av ungdommer kan kun fattes for to uker om gangen. Dette førte til at hver 14. dag kunne ungdommene håpe på å komme hjem til sine respektive familier i påvente av rettssak, men realiteten ble at hver 14. dag ble dette håpet knust. Som noen av få som hadde en del kontakt med de så undret vi oss mye hvordan dette vil påvirke ungdommene der og da, og ikke minst hvordan det vil påvirke ungdommene på sikt?

Jeg har ikke tenkt å gå inn i en diskusjon rundt grunnlaget eller beslutningen om hvorfor akkurat de to ungdommene ble dømt til soning. Det jeg ønsker er å belyse hvordan vi som hjelpeapparat i ungdommenes hjemkommune kan bistå ungdommen på best mulig vis.

Arne Brunborg
*Barnevernspedagog
og ansatt i Uteseksjonen*

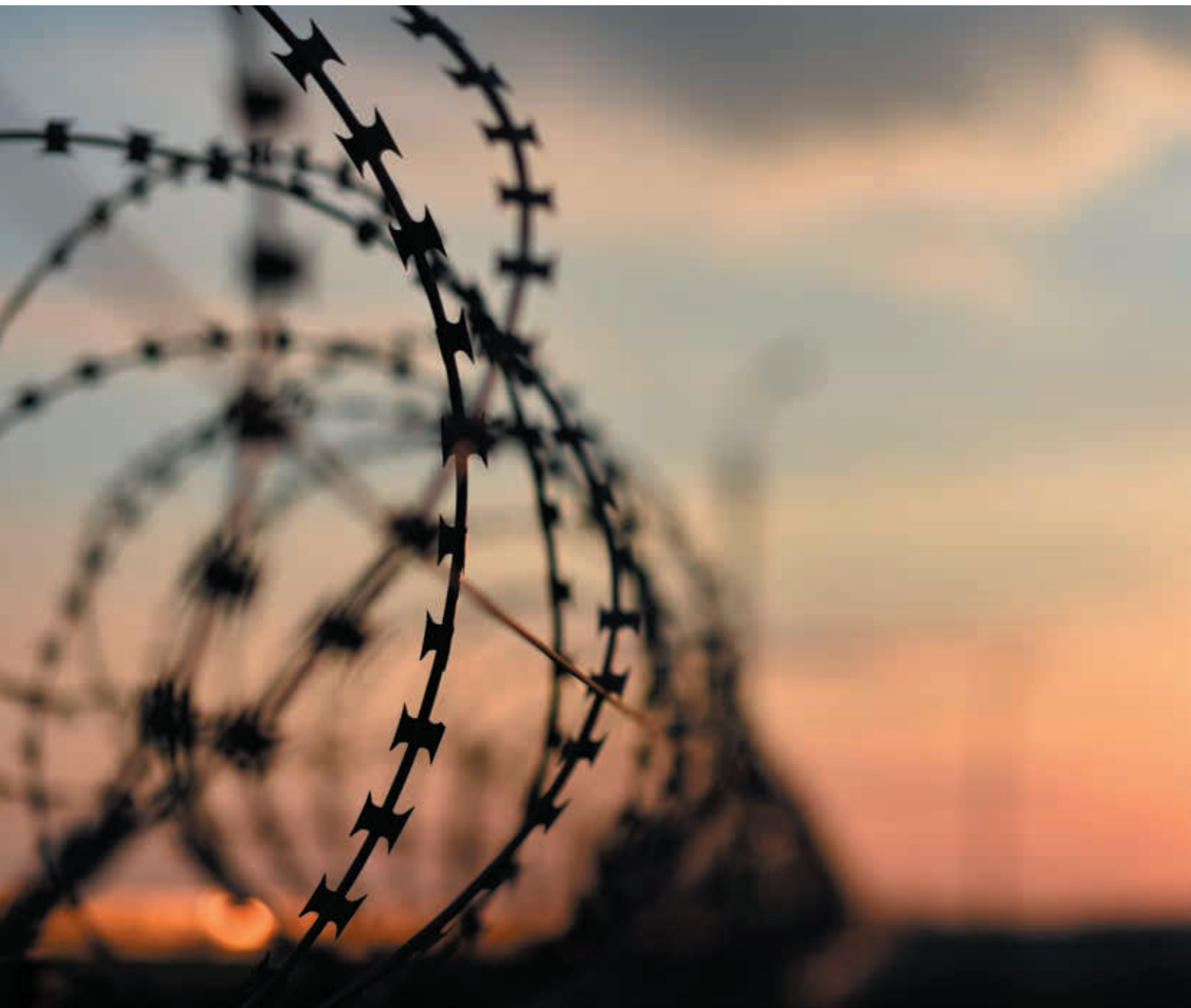
“

Ungdommene opplevde at det var noen som brukte tid og ressurser for å treffe akkurat dem

Hva vil det si å bistå en ungdom i fengsel?

Her har jeg ingen fasit. For min del har innholdet i bistanden blitt til underveis. Vi i Uteseksjonen har ikke hatt noen annen tilnærming til disse ungdommene enn vi har til andre. Om de befinner seg bak høye gjerder og slusedør eller

på Trondheim torg, er det å fysisk oppsøke dem, bli kjent og jobbe med å sammen finne ut hva situasjonen er og hvordan vi kan støtte eller tilrettelegge for ungdom med å nå sine mål, det viktigste vi gjør. Naturlig nok er det lettere å oppsøke ungdom som befinner seg 500 meter fra vår kontor plass, men det handler om å tørre å investere. Denne investeringen er kanskje det som har vært nøkkelen for relasjonen Uteseksjonen har fått med de aktuelle ungdommene. De opplevde at det var noen som brukte tid og ressurser for å treffe akkurat dem, de opplevde å bli sett, prioritert og møtt av andre enn dem som jobbet i fengselet. Uteseksjonen har fått tilbakemelding om at dette var noe de verdsatte høyt.

Uteseksjonen begynte sin oppfølging av ungdommene i slutten av 2019. Hyppige fysiske treff var utgangspunktet vårt i starten der vi besøkte dem hver 14 dag, i tillegg til bistand i rettsmøtene som nevnt over. Det betød at vi ukentlig hadde kontaktpunkt med hver enkelt ungdom. Relasjon og tillit kom raskt på plass, selv om det naturlig nok var i sin spede begynnelse. I mars traff Covid Norge som en stormvind. Sårbarheten i hjelpeapparatet ble svært synlig, spesielt overfor de ungdommene som trenger stabilitet og trygghet mest.

Hvis reisevirksomhet og fysiske treff var vanskelig i februar, så fikk *vanskelig* virkelig en ny betydning etter mars.....

“

Det ble ikke jobbet aktivt for å høre barnets stemme, samt at man avventet med å iverksette tiltak i hjemkommunen på grunnlag av lang fengselsdom

Handler det om mangel på velvilje eller god gammeldags udugelighet når det kommer til relasjonsarbeid?

Vi har et system som skal ivareta og hjelpe ungdom som har behov for det, barneverntjenesten skal sørge for å gi nødvendig hjelp og omsorg der det er behov. Når jeg nå i 2021 ser tilbake på våren 2020 (samt sommer, høst og vinter) sitter jeg igjen med inntrykket at dette ikke har blitt gjennomført. Konkret handler dette om mangel på fysisk kontakt med ungdommen. At det ikke ble jobbet aktivt for å høre barnets stemme, samt at man avventet med å iverksette tiltak i hjemkommunen på grunnlag av lang fengselsdom.

Et annet problem er at søknad om ⅓ dom og mulighet for hjemmesoning har blitt vanskelig fordi det har vært usikkert hvor godt ungdommen vil bli ivaretatt i hjemkommunen av det profesjonelle apparatet og foreldrene. Det har ikke vært sikkert at ungdommen og de kriterier som friomsorgen har rundt hjemmesoning kunne bli ivaretatt. Dette er et område jeg mener barneverntjenesten kunne tatt tak i fra starten av fengselsstraffene. Hvis målet er å legge til rette for at ungdommene skal komme tilbake til normalsamfunnet, sikre best mulig utgangspunkt for mestring og ruste dem for livet videre. Herunder tenkes det blant annet forebygge nye for ny kriminalitet, fasilitere og støtte ungdommen i overgang og hendelser i samfunnet samt sikre skolegang.

Status etter ett års innsats og mens dette skrives er at to ungdommer fortsatt sitter i fengsel. En ungdom har fått avslag på ⅓ dom og ingen adekvate tilbud for hjemmesoning. Ungdommen forteller at h*n heller ønsker å sone sin dom i fengselet, for så å komme ut uten krav og oppfølging fra hjelpeapparatet. Ungdommen føler seg sviktet av de voksne som skulle hjelpe, da ungdommens inntrykk er at nettopp de voksne helperne har gjort hverdagen vanskeligere.

Med en slik utvikling sitter jeg igjen med inntrykket at vi som hjelpetjeneste har tapt. Tap i den forstand at vi ikke har lyktes i å hjelpe de aktuelle ungdommene i deres situasjon her og nå, ei heller klart å manøvrere oss til en slik posisjon at ungdom og familie ser behovet for hjelp fra oss og ønsker å benytte seg av den.

Hvis vi som system ikke investerer tilstrekkelig i perioder der noen er i fengsel eller på institusjon, blir vi enkle å velge bort når situasjonen tilspisser seg og behovet for hjelp er størst.

En liten brikke i det store puslespillet

Uteseksjonen sin rolle i arbeidet med de aktuelle ungdommene har vært å bygge relasjon med ungdommen og deres familie. "Uteseksjonen skal være trygge voksne for ungdommen og hjelpe dem til å ta gode valg for seg selv og fremtiden" står det i vedtaket fra BFT. En åpen bestilling med mye handlingsrom for Uteseksjonen og ungdommen.

I tillegg til Uteseksjonen er det andre sentrale aktører inne i bildet, det er en tjeneste som skal jobbe med familie og nettverk, en tjeneste som skal jobbe med den psykiske helsen til ungdommen, en tjeneste som skal være tilgjengelig 24/7 og skal være der for ungdommen i akutte situasjoner eller ved andre avtalte gjøremål, samt at det er en tjeneste som sitter med ansvaret og skal koordinere de ulike tiltakene. Ved siden av de kommunale hjelpetjenestene er kriminalomsorgen de som fasiliterer ungdommen i fengsel og setter rammene for oppholdet. Når det blir søkt om hjemmesoning er det friomsorgen som tar over ballen og skal vurdere om kriteriene for soning i hjemmet er oppfylt. Et tungtveiende kriterium for hjemmesoning eller prøveløslatelse ved 3/4 tid er at vedkommende ikke skal begå nye kriminelle handlinger i perioden de soner siste del av straffen hjemme eller blir prøveløslatt.

I dette tilfellet har ikke rådende instans for soning i hjemmet tillit til at ungdommen klarer å unngå nye kriminelle handlinger. I min tidvis snevre forståelse av systemet er dette en tydelig beskjed om at vi som hjelpere ikke klarer å tilby godt nok tiltak rundt ungdommen ved eventuell soning i hjemmet. En kan stille seg spørsmål om "når det er så mange instanser representert rundt familien, hvorfor er ikke det godt nok"? Det som ser bra ut på papiret fungerer ikke

nødvendigvis i virkeligheten er vel det korte svaret. Uttrykket "mange kokker, mere søl" er i dette tilfellet dessverre svært treffende. Uteseksjonen opplever at vi fort kommer til kort i arbeidet, når andre aktører med større myndighet og gjennomslagskraft ikke deler de tankene og opplevelsene vi har.

Spørsmålet om avstanden i virkelighetsforståelse henger sammen med at Uteseksjonen er den eneste instansen som har brukt tid på å treffe og bygge relasjon med disse ungdommene, tvinger seg fram. Vi tror en slik relasjon er helt nødvendig for nettopp å forstå ungdommene, deres ønsker for fremtiden og ikke minst forutsetningene for å lykkes med sine planer.

For å gi litt mer klartekst på situasjonen som har vært og er, så har vi en stor familie med sine ulike utfordringer, familien har et barn som ble fengslet som 15-åring og fortsatt soner i fengsel. Familien og ungdommen skriker etter hjelp, men selv med alle hjelpeinstansene rundt, opplever de i liten grad hjelp med sine utfordringer. Da er det kanskje ikke så rart at ungdommen nå ønsker å sone ferdig, for å unngå pålegg om hjelpeinstanser som det ville vært ved en hjemmesoning. Hvis vi kan lære noe, tror jeg det må være å tørre å investere i ungdommene når de er tilgjengelige for oss. Hvis vi som system ikke investerer tilstrekkelig i perioder der noen er i fengsel eller på institusjon, blir vi enkle å velge bort når situasjonen tilspisser seg og behovet for hjelp er størst.

CAMERA OBSCURA

Unge som selger og deler seksualiserte bilder av seg selv, har seilt opp som et tema i flere møter med samarbeidspartnere det siste året.

Sør-Trøndelag politidistrikt sier de ser en kraftig økning og de rapporterer om svært unge, spesielt jenter, som selger bilder av seg selv via snapchat og andre sosiale medieplattformer. Denne artikkelen tar for seg fenomenet og ser på mulige årsaker, samt forsøker å komme med noen tips til hva man kan gjøre som en voksen som får kjennskap til unge som har erfaring med å selge bilder.

Unge som selger sex, litt om fenomenet:

Det har lenge vært stor etterspørsel etter unge nakne kropp. Dette er dessverre ikke et nytt fenomen. For Trondheims del har dette vært dokumentert allerede i 2004 i rapporten "Følelser i drift", laget av Kirkens bymisjon. I NOVAs ungdomsundersøkelser for Trondheim, som er en selvrapporteringsundersøkelser fra ungdom på ungdomsskole og videregående skole, oppgir så mange som 5% av ungdommene selv at de har erfaring med å selge eller bytte seksuelle tjenester. Det betyr mer enn 1 elev pr skoleklasse. Tallene er fra 2017, den siste gangen Ungdata ble gjennomført i Trondheim.

Inntoget av internett og sosiale medier samt enklere tilgang til kamera på telefonen har ført til at vi dokumenterer vår egen hverdag i langt større grad - og vi deler den også med andre – på en helt annen måte enn tidligere. Vi har altså flyttet terskelen for hva vi anser som privat og vi både godtar og forventer at man skal dele detaljer om seg selv i det offentlige rom. Fremveksten av bloggere, som i stor grad deler intime detaljer om både psykisk helse og egen kropp og kjærlighetsliv er en del av dette bildet.

Det er derfor ikke uventet at etterspørselen etter sex og bilder av unge har flyttet over på nett og sosiale medier. Det som er bekymringsfullt er at dette potensielt gjør tilgjengeligheten større og bidrar til å senke terskelen for noen som er nysgjerrig både på

Vebjørn Stokke Brækken
Sexolog
og ansatt i Uteseksjonen

Camera Obscura – Det latinske navnet betyr egentlig *mørkt kammer*. Et camera obscura var forløperen til det moderne kameraet – der man projiserte et bilde av virkeligheten gjennom et bittelite hull inn i en mørk boks. Via et speil ble bildet projisert på en glassplate der man kunne kikke på det og kopiere det (tegne det av) hvis man ønsket.

FOTO: MATZ SEIFRIED

å kjøpe bilder og å bytte eller legge ut bilder for salg. Teknologien og tilgjengeligheten bidrar til at det blir kort vei fra tanke til handling.

De siste årene har både politiet og vi som jobber med ungdom i kommunen truffet unge som selger og bytter bilder på nett. Ofte skjer dette på sosiale medieplattformer som snapchat, instagram, tik tok o.l. og med vipps er det enkelt å få penger rett inn på konto. Det er også viktig å understreke at dette ikke kun gjelder jenter, selv om fokuset i media oftest er på unge jenter. Ungdata har lært oss at kjønnsfordelingen er ganske annerledes enn det vi ofte forestiller oss. I rapporten fra 2014 var det en overvekt av gutter, i 2017 var antallet gutter og jenter som rapporterte at de hadde solgt sex, nesten identisk.

Hvem er de unge som selger bilder på nett?

Uteseksjonen kom i 2015 med rapporten ["Å se i mørket"](#), en kartleggingsrapport av gutteprostitusjon i Trondheim. De viktigste funnene i denne rapporten var at de unge som hadde erfaring med å selge sex, i stor grad var sårbare ungdommer. Vi fant at ungdommene i større grad brukte rusmidler, hadde psykiske

problemer, selvmordstanker og tanker om selvsykning. Vi har også registrert at av de ungdommene vi snakker med er det mange som enten har falt ut av skolen, eller er i ferd med å falle ut. De tilbringer ofte mye tid utenfor hjemmet og en del har foreldre som har egne utfordringer. Andre igjen forteller om ensomhet og en følelse av å ikke strekke til eller være bra nok. Felles for de aller fleste er at de har en opphopning av sårbarheter som gjør at de velger eller blir tvunget inn i situasjoner der de selger bilder eller tjenester.

På den positive siden oppsøker de hjelp i større grad enn resten av ungdommene i undersøkelsen. De oppsøker helsesykepleier på skolen, de har tiltak fra barnevernet, de har lærere de snakker med på skolen osv. Dette betyr med andre ord at gruppa som selger sex eller bilder på nett er ungdommer som vi allerede har kontakt med. Det ungdommene fortalte selv var at det ikke var noen som spurte dem eller snakket med dem om salg av sex eller om bytting av bilder. Med andre ord kjenner vi dem allerede, men vi tør altså ikke å snakke om temaene og derfor forteller de oss heller ikke hva de sliter med.

Og hvem er de som ønsker bilder?

Det typiske bildet av nettovergriperen er en eldre mann som sitter alene foran PC-en sin. Og disse finnes selvsagt. Det har vært en del saker i media om eldre menn som har samlet på bilder fra unge og som gjerne har utgitt seg for å være yngre enn det de egentlig er.

Det er imidlertid viktig å huske på at gruppa med jevnaldrende som ønsker bilder er svært stor. De fleste unge som Uteseksjonen har snakket med har sendt bilder til andre ungdommer eller unge voksne - altså folk som er ganske nær i alder til de som har tatt og sendt disse bildene. Når vi har snakket med unge gutter forteller de at også jevnaldrende jenter ønsker å få bilder tilsendt.

Også før iPhone med kamera og internett gjorde sitt inntog har ungdommer utforsket egen seksualitet og kledd av seg for hverandre. Den gangen hadde man mentale bilder av det man hadde sett. Forskjellen nå er at bildet som sendes kan spares på, deles videre med andre og evt selges. Det er også verdt å merke seg at seksualiserte bilder av mindreårige regnes som overgrepsmateriale og at besittelse og deling av dem er straffbart etter straffelovens §311 med en strafferamme på opptil 3 år.

Så hvorfor velger noen unge å selge bilder av seg selv?

Noen ungdommer Uteseksjonen kommer i kontakt med forteller oss at de selger bilder for å skaffe penger, enten til ting de har lyst på eller for å finansiere rusmidler. Andre igjen treffer noen som for første gang gir dem komplimenter og synes de er fine og gode nok. Noen ungdommer forteller at de synes det er spennende og noen tester ut grenser og prøver sin egen seksualitet og seksuelle kapital for første gang på denne måten. Og så er det de som sender bilder til kjæresten sin, i god tro om at bildene bare blir mellom de to. Vi vet at en god del av disse bildene finner veien til andre - noen blir også solgt videre - uten at den som har tatt bildet har ønsket dette.

Grunnene for å selge bilder er altså mange, og det er viktig at vi som voksne rundt ungdommene har nysgjerrighet og tålmodighet til å høre med dem hvorfor de har valgt som de gjør.

Hva gjør man når en ungdom vi har kontakt med forteller oss at de har solgt bilder?

Det aller viktigste å tenke på er følgende: Når unge kommer til akkurat deg for å fortelle en hemmelighet, eller noe som er vanskelig for dem, er det fordi de stoler på deg. Du har altså allerede gjort det aller viktigste – du har formidlet at du er en som kan håndtere temaet og som kan hjelpe.

Forandringsfabrikken har vært opptatt av at man som profesjonell skal tørre å stå i situasjonen sammen med ungdommen og ikke bare henvise dem videre når de forteller om vanskelige ting.

Gode råd er derfor

- å lytte til hva den unge forteller
- vær nysgjerrig og spør
- prøv å ikke være fordømmende eller anta at det er synd på eller at ting oppleves som fælt.
- legg en plan videre, sammen med ungdommen, dette inkluderer hvem du skal snakke med og evt melde til.

Det finnes ressurser i Trondheim kommune som kan bistå deg som kommer i kontakt med unge som har erfaring med bildedeling, salg av sex eller som utviser skadelig seksuell atferd.

Rebessa er et tverrfaglig sammensatt ressursteam som er spesialister på barn og unge med skadelig seksuell atferd.

<https://rebessa.com/>

Uteseksjonen i Trondheim har et samtaletilbud for unge som har solgt eller byttet sex. Det er også mulig å bruke sexolog ved Uteseksjonen som drøftingspartner i enkeltsaker.

<https://www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen/>

Spesialist i sexologisk rådgivning Vebjørn Brækken - **95263991**

Sør-Trøndelag politidistrikts forebyggende-avdeling har en egen politikontakt for hver bydel. Disse kan kontaktes for å drøfte anmeldelse, få politibistand eller råd om lovanvendelse.

Heimdal: Beate Støkkan

Midtbyen: Line Tiller

Østbyen: Tor Erik Rønne

Lerkendal: Monica Strøm

Alle nås på politiets telefonnr.: **73 89 90 90**

AMBULANT PSYKISK HELSETEAM

Ambulant Psykisk Helseteam (APT) ble etablert i fjor da Trondheim kommune erfarte en økning av barn og unge med psykiske lidelser, utfordrende atferd og langvarige/sammensatte vansker.

Behandling av psykiske vansker og atferdsproblemer hos barn og unge ses i sammenheng med ungdommens nærmiljø hvor familien, skolen og venner har stor betydning i forhold til sykdomsutvikling og behandling.

Trondheim kommune ønsket å utvikle nærmiljøbaserte metoder og organisatoriske modeller for behandling og oppfølging av ungdommene. Det er ønskelig med mer fleksible og lettere tilgjengelige organisasjonsformer for psykisk helsearbeid enn det som kan tilbys ved institusjonsbehandling. Å plassere ungdom utenfor hjemmet er forbundet med store kostnader og er et inngripende tiltak for ungdommen og familien.

APT er et tverrfaglig og ambulant team med 3 miljøterapeuter og en psykolog. Vi har, gjennom ferdighetstrening, som primærmål å støtte opp under behandling gitt av spesialisthelsetjenesten (St. Olav, BUP). På de områdene hvor ungdommene opplever vansker har de behov for nye mestringsferdigheter. Disse trenes på i de situasjonene og stedene der ferdighetene trengs.

Et forsterket APT vil være en mer kostnadseffektiv tjeneste enn institusjonsplassering i arbeidet med utsatt ungdom og deres familier. Det vil være god økonomisk forvaltning å fokusere mer på økte ambulerende tjenester i hjemmet, enn belastende plassering i kostbare institusjoner der hvor det er mulig.

Tilknytning til Uteseksjonen i Trondheim (USiT)

I mellomrommet mellom psykisk helsehjelp og barnevern Gjennom sommeren 2020, ble APT som nyoppstartet team midlertidig samlokalisert med USiT fra juni til september. Dette som en del av kommunes styrkingen rundt sårbare barn og unge gjennom sommeren. Vi fikk støtte og faglige refleksjoner ift de ungdommene som var i vår portefølje og samarbeidet opplevdes fruktbart. Å møte disse ungdommene med fleksibilitet og en tverrfaglig forståelsesmodell var avgjørende for å komme i posisjon til å yte den hjelp og støtte som var tiltenkt.

Lasse Kongsdal

Are Brechan-Skjetne

Thomas Chytra

Synne Valentina Fische

“

Vi tenker et tiltak som APT, som skal møte ungdom med psykiske lidelser, skal være et bindeledd mellom de ulike avdelingene i BFT.

For et lite team på fire stykker var det store fordeler ved å kunne inngå et slikt samarbeid. De viktigste erfaringene vi sitter igjen med er et samarbeid med et stort og et meget kompetent fagmiljø. Vi fikk være en del av et arbeidsmiljø som var kreativt, fleksibelt og med særdeles høy kunnskap om kommunens ungdomsmiljøer.

Siden september 2020 har vi hatt ulike lokaliseringer, APT sin portefølje har økt, noe som har resultert i færre besøk hos USiT. I senere tid har vi lagt en av våre ukentlige arbeidsdager til USiT og deltar på et av deres møter hver 14 dag. Dette for sikre et godt tverrfaglig samarbeid. USiT er en naturlig samarbeidspartner for å øke vår relasjonelle kapasitet på ungdomsmiljøene i kommunen.

Relasjonell kapasitet, for barn og unges beste!

“Relasjonell kapasitet er kort fortalt evnen til å skape et sterkt og produktivt samarbeid på tvers av faglige og organisatoriske grenser og på tvers av formelle hierarkier, hvor og når arbeidet krever det.”

Under samlokaliseringen med USiT bidro vi med vår kompetanse på lavterskel, vi hadde vårt fokus på ungdommens psykiske helse og fremmet dette med klar tale i de fora der vi slapp til. Våre erfaringer er at unge som faller utenfor, unge som utøver vold, unge som isolerer seg, unge som stjeler, unge som bruker rusmidler for å møte livets utfordringer og unge som selger kroppen sin, er unge som har nedsatt psykisk helse.

APT er en del av BFT, Helse og Avlastningstjenesten for Barn og Unge (HABU), barneverntjenesten er en annet tjenesteområde og kan derfor ikke fatte vedtak om APT sine tjenester. Da må saken også meldes inn til BFT Habilitering/helse og omsorg slik at man har en saksbehandler i både Barnevern og Helse/hab. Det vil da være en risiko for at ungdommen kan avvises med det

grunnlag at atferden den unge viser er knyttet til omsorgssituasjon, og derfor hører hjemme i barnevernets portefølje.

Vi har erfart at det er strukturelle og faglige utfordringer mellom barnevern og BFT, Habilitering/helse og omsorg i forhold til å fatte vedtak om psykisk helsehjelp. Vi tenker et tiltak som APT, som skal møte ungdom med psykiske lidelser, skal være et bindeledd mellom de ulike avdelingene i BFT. Vi ser at ungdom med psykisk lidelser ofte havner mellom to stoler, det blir enten helse eller barnevern. Ved å la

APT benytte de ressursene som BFT har, uavhengig av tjenesteområde, vil vi kunne tilby psykisk helsehjelp til flere av kommunens unge. Det uavhengig om det er helse eller barnevern som først får saken. Her må det igangsettes et endringsarbeid der BFT, barnevern og BFT, Habilitering/helse og omsorg sammen må sørge for at ungdommen får rett helsehjelp uavhengig av hvilke uttrykk deres psykiske lidelser gir.

Ved å ta i bruk relasjonell kapasitet, kan Trondheim Kommune forebygge en eventuell plassering/ institusjonsopphold og styrke tilbudet om psykisk helsehjelp.

Tall fra NTNUs forskningsprosjekt "Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner" viser at 76% av barn på barnevernsinstitusjoner hadde en eller flere psykiske diagnoser. Disse lidelsene er som hovedregel ikke forårsaket av selve plasseringen og oppholdet ved institusjonen.

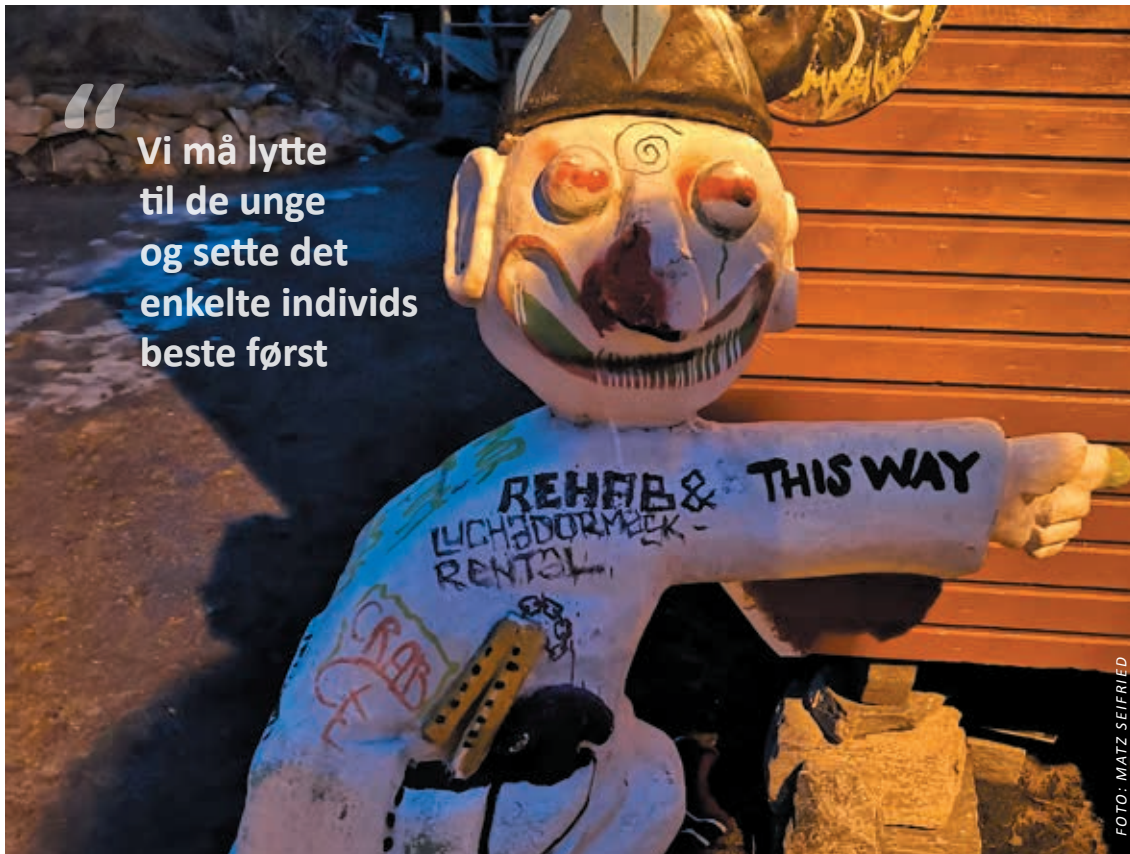
Tenkte eksempler fra virkeligheten..

Et tenkt tilfelle kan være følgende: To gutter ble utsatt for vold av sin far i oppveksten, far er ikke lengre delaktig i guttenes liv. Begge har fått påvist kompleks PTSD av BUP, men vurderes som ikke mottakelig for behandling.

Den ene gutten begynner i 14 årsalderen å stenge seg inne på rommet, dropper ut av skolen og isolerer seg. Denne gutten vil med stor sannsynlighet få vedtak av BFT, Habilitering/helse og omsorg, man kan tenke seg at APT blir koblet på for å istandgjøre gutten til å ta imot behandling av BUP. For deretter å få oppfølging av APT under behandlingen av BUP.

Den andre gutten derimot søker ikke inn på gutte-rommet, han henvender seg i 14 årsalderen til rus, for å håndtere sine utfordringer. Han havner ofte i konflikt med politiet. Frykten for autoritære menn kommer til uttrykk gjennom trusler og utfordrende atferd, han havner også i

“ Vi må lytte til de unge og sette det enkelte individs beste først

FOTO: MATZ SEIFRIED

konflikt med mange av byens kjøpmenn, grunnet tyveri og trusler.

Denne gutten får mest sannsynlig ikke vedtak av BFT Habilitering/helse og omsorg, med argument om at denne type atferd hører hjemme i barnevernet. På en slik måte blir de uttrykkene og den atferden ungdommene viser, som årsak av “samme” lidelse, det som definerer om de får psykisk helsehjelp.

Ungdom med sterke atferdsuttrykk trenger et tilbud mer tilpasset sine atferdsuttrykk og de lidelser de sliter med. Selv om ungdom med sterke uttrykk, ofte er mer aktiv i sin motstand mot hjelp, har APT istandgjort ungdommer før oppstart av, og støtte under behandling av spesialisthelsetjenesten. Dette har vi lyktes med pga APT sine nærmiljøbaserte metoder og sin styrke i å være ambulant. Forskningsrapporten nevnt over påpeker at kun 38% av de som blir plassert på institusjon etter barnevernloven får behandling for sine psykiske lidelser, så man kan vanskelig argumentere for at ungdommen får samme hjelp bare i et annet system.

Trondheim kommune 3.0

APT jobber for at Trondheim kommune skal være en foregangskommune, en kommune som våger å se individ fremfor atferd, lidelser fremfor uttrykk, APT er et tilbud for alle kommunens unge innbyggere som har psykiske lidelser. Det er følelser og kognitive prosesser som styrer atferden.

Å vurdere behov for psykisk helsehjelp ut fra atferdsuttrykk er ikke etter anbefalingene fra Forandringsfabrikken og Psykiskhelseproffene. Det er stor fare for at det ikke avdekker bakenforliggende vansker og kan i verste fall støtte bort ungdommene, samt skape mistillit/ motstand til de instansene som forsøker å hjelpe.

Skal dette være en mulighet må systemene snakke sammen, være mer fleksible, nytenkende og kreative, og ta i bruk den relasjonelle kapasiteten som finnes i kommunen. Vi må lytte til de unge og vi må, uavhengig av tradisjon, systemer, etater og økonomiske rammer, sette det enkelte individs beste først.

“

Nå kan bildet som sendes spares på, deles videre med andre og eventuelt selges

“

Det ble ikke jobbet aktivt for å høre barnets stemme, samt at man avventet med å iverksette tiltak i hjemkommunen på grunnlag av lang fengselsdom

“

Jeg møter ungdommene med et litt annet syn, og kanskje med andre spørsmål enn det de er vant med.

“

Noen velger rus eller vold som et verktøy for å håndtere sitt utenforskap, og noen finner fellesskap som fronter antidemokratiske holdninger og hat, og som blir måten de klarer å skape en mening på.

“

Når vi opplever å ikke komme inn på ungdommen eller når “jenta ikke nyttiggjør seg tiltaket”, tør vi å si at det er vi som ikke fikser det?

Trondheim kommune
Barne- og familietjenesten
Uteseksjonen i Trondheim
PB 2300, Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen

158119 • mai 2021
Layout og print: Skipnes Kommunikasjon AS
Camilla Wright - Red

